

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET
KULLANIM ALIŞKANLIKLARININ
ARAŞTIRILMASI**

Birgöl OGUR

**Yüksek Lisans Tezi
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
Ana Bilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Rabia M. YILMAZ
2016
(Her hakkı saklıdır)**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
**BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ ANA
BİLİM DALI**

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET KULLANIM
ALİŞKANLIKLARININ ARAŞTIRILMASI

(An Examination of Secondary School Students' Habits of Using Internet)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Birgül OGUR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Rabia M. YILMAZ

**ERZURUM
Şubat, 2016**

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd. Doç. Dr. Rabia Meryem YILMAZ danışmanlığında, Birgül OGUR tarafından hazırlanan “Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanım Alışkanlıklarının Araştırılması” başlıklı çalışma 05/01/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Yüksel GÖKTAŞ

İmza:.....

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Rabia M. YILMAZ (Tez Danışmanı)

İmza:.....

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Özlem BAYDAŞ

İmza:.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

4.02.2016

Prof.Dr.Kemal DOYMUŞ
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanım Alışkanlıklarının Araştırılması” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda
- ☐ uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

05.10.2016

Birgül OGUR

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET KULLANIM ALİŞKANLIKLARININ ARAŞTIRILMASI

Birgül OGUR

2016, 77 sayfa

Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin İnternet alışkanlıkları ve bilinçli, güvenli kullanım farkındalıklarının ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla yürütülen araştırmanın örneklemini 2013-2014 eğitim-öğretim yılında birinci dönemde Kars il merkezinde bulunan beş ortaokulda eğitim gören 5, 6, 7 ve 8. sınıftaki 442 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada tarama ve nedensel karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır. Veriler İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Risklere Yönelik Alınan Önlemler Anketi ve Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanım Alışkanlıkları Anketi uygulanarak toplanmıştır. Elde edilen araştırma verileri frekans, yüzde ve ki kare testi ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre çocuklar İnterneti en fazla ders ve eğlence amaçlı kullanmaktadırlar. İnterneti bilinçli kullanmaya yönelik beceri düzeyleri düşüktür. İnternet kullanırken en fazla karşılaşılan problemler bilgisayara virüs bulaşması ve sosyal ağ şifresinin çalınmasıdır. Problemlere karşı alınan önlemler yetersiz düzeydedir. İnterneti güvenli kullanma konusunda çocuklar en çok aile üyelerinden bilgi almaktadırlar. Sosyal ağ sitelerinde uzun zaman geçirmemelerine rağmen kişisel bilgilerini doğru ve herkese açık paylaşanlar azımsanmayacak orandadır. İnterneti bilinçli kullanma yaklaşımlarında ve İnternette yaşanan sorunlara karşı alınan önlemlerde sınıf seviyelerine göre farklılıklar ortaya çıkmıştır. Cinsiyete göre yapılan analizde ise sosyal ağda gizlilik ayarları yapma haricinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca ebeveynlerin İnternet kullanım becerisinin düşük olduğu, İnterneti bilinçli kullanma yönelik tutumda bulunan ebeveynlerin az oranda olduğu, çocukların İnternet kullanımı ile ilgili en fazla ebeveynlerinden bilgi aldığı sonucu çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak çocuklara ve İnternet kullanımı konusunda yönlendirici rolde bulunan ebeveynlere önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: İnternet, Ortaokul öğrencileri, Güvenli İnternet kullanımı, Bilinçli İnternet kullanımı

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

AN EXAMINATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS’ HABITS OF USING INTERNET

Birgöl OGUR

2016, 77 pages

The purpose of this study is to reveal secondary students’ habits of using Internet. For this aim, research’s sample consisted of 452 student who studying 5,6,7,8 grade, from 5 different secondary schools which were located in Kars city center in first term of 2013-2014 academic year. Survey and comparative research methods were used. Data was gathered with “survey of habits of usage Internet and taken precautions for risks” and “survey of habits of usage social network sites”. The survey data was analyzed by frequencies, percentages and chi-square test.

According to the study, children mostly used Internet for their course and fun and their skill level of conscious usage of Internet was low. The most common problems while using Internet was virus attack and stolen password. The taken precautions for these problems were inadequate. Another results showed that students mostly got information about usage of Internet from their family members. A considerable amount of students shared their personal info to everyone although they didn’t spend long time in social network sites. Also, there was significant differences between students’ conscious usage of Internet and taken precautions for the problems on the Internet according to grade level. According to the gender, there was no significant differences between them except for items of “making privacy setting on social networks”. On the other hand, the results showed that parents’ skill of usage Internet was low and, less of them had attitude towards conscious usage of Internet and students got information mostly from their parents. Depending on these results, some suggestions were made for students and their parents in this study.

Key Words: Internet, Secondary school students, Usage of safety Internet, Usage of conscious Internet

ÖN SÖZ

Çalışmanın her aşamasında beni cesaretlendiren desteğini benden esirgemeyen sevgili danışmanım Yrd. Doç. Dr. Rabia YILMAZ'a ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölüm başkanı Doç. Dr. Yüksel GÖKTAŞ'A teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez sürecinde bana yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Türkan KARAKUŞ'a, Yrd. Doç. Dr. Özlem BAYDAŞ'a, Yrd. Doç. Dr. F. Burcu TOPU'ya, Öğr. Gör. Ömer KOÇAK'a da teşekkür ederim. Veri toplama sürecinde bana yardımcı olan öğretmen arkadaşlarıma ve değerli öğrencilere de teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her anında yanımda olan ve bana güvenen annem, babam, kardeşlerime ve bu zorlu süreçte anlayışından dolayı eşime, ilham kaynağım kızıma ve arkadaşım Gurbet Kaya'ya teşekkür ederim.

Erzurum – 2016

Birgül OGUR

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	3
1.2. Amaç	4
1.3. Önem	5
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	7

İKİNCİ BÖLÜM

2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Kuramsal Çerçeve	8
2.1.1. İnternet ve internet'in gelişimi	8
2.1.2. İnternet riskleri	9
2.1.2.1. Kişisel bilgilerin paylaşımı	9
2.1.2.2. Siber zorbalık.....	9
2.1.2.3. Zararlı yazılımlar	10
2.1.2.4. İstenmeyen İçerik	11
2.1.2.5. Yabancı kişilerle tanışma.....	11
2.1.3. Ergenlik ve internet	12
2.1.4. İnternetin ergenler üzerindeki etkileri	12
2.1.5. Sosyal ağlar.....	13

2.1.5.1. Facebook.....	14
2.1.5.2. Twitter	15
2.1.5.3. Youtube	15
2.1.6. Sosyal ağlarda gizlilik ve güvenlik.....	15
2.1.7. Ebeveynlerin İnternet kullanımları ve internet kullanımı ile ilgili tutumları	16
2.2. Bilinçli ve Güvenli İnternet Kullanımı ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	21
3.1. Araştırmanın Modeli	21
3.2. Evren ve Örneklem	21
3.2.1. Çalışma Grubu Özellikleri-Betimsel İstatistikler	22
3.3. Verilerin Toplanması	23
3.3.1. İnternet kullanım alışkanlıkları ve risklere yönelik alınan önlemler anketi	23
3.3.2. Sosyal paylaşım siteleri kullanım alışkanlıkları anketi	24
3.4. Verilerin Analizi	24
3.4.1. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları.....	24

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR.....	26
4.1. Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanımlarına Yönelik Aile Yaklaşımları ve Ailenin İnternet Kullanımı Düzeyine İlişkin Bulgular	26
4.2. Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanım Farkındalığı Düzeylerine İlişkin Bulgular	28
4.2.1. Ortaokul öğrencilerinin internet kullanım amaçlarına ilişkin bulgular	29
4.2.2. Ortaokul öğrencilerinin İnterneti bilinçli kullanma düzeylerine ilişkin bulgular.....	29
4.2.3. Ortaokul öğrencilerinin interneti bilinçli kullanma konusunda yardım aldıkları ve yardım almayı düşündükleri kişilere ilişkin bulgular.....	30

4.2.4. Ortaokul öğrencilerinin İnterneti kullanırken yaşadıkları problemlere ilişkin bulgular.....	31
4.2.5. Ortaokul öğrencilerinin İnterneti kullanırken yaşadıkları problemlere karşı aldıkları önlemlere ilişkin bulgular	32
4.3. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Ağ siteleri Kullanım Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular	33
4.4. Ortaokul Öğrencilerinin İnterneti Bilinçli Kullanma Yaklaşımlarının ve Probleme Karşı Aldıkları Önlemlerin Cinsiyet Ve Sınıf Değişkeni Açısından İncelenmesi.....	36

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	41
5.1. Tartışma	41
5.1.1. Ailelerin internet kullanım düzeyleri.....	41
5.1.2. Öğrencilerin İnternet kullanım farkındalıkları.....	42
5.1.3. İnterneti Bilinçli Kullanma Yaklaşımları Ve Probleme Karşı Aldıkları Önlemlerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi	45
5.2. Sonuçlar	46
5.3. Öneriler	48
KAYNAKÇA	50
EKLER.....	55
EK 1. Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Risklere Yönelik Alınan Önlemler Anketi	55
EK 2. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanım Alışkanlıkları.....	58
EK 3. Araştırma İzin Belgesi.....	63
ÖZGEÇMİŞ.....	65

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Ebeveyn İnternet Bilgisi ve Çocukların İnternet Kullanımı Arasındaki Varsayımsal İlişki.....	18
Tablo 3.1. Örneklemede Yer Alan Ortaokullar.....	22
Tablo 3.2. Ortaokul Öğrencilerinin Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım.....	22
Tablo 4.1. Ebeveynlerin İnternet Kullanma ve Öğrencinin İnternette Yaptıklarını Bilme Sorusuna Ait Dağılım.....	26
Tablo 4.2. Öğrencilerin İnternet Kullanımı İle İlgili Ebeveyn Tutumları.....	27
Tablo 4.3. Öğrencilerin İnternette Yaptığı Etkinliklere Ebeveynlerin Tepkisi.....	28
Tablo 4.4. Öğrencilerin İnternet Kullanım Amaçlarına İlişkin Dağılımları.....	29
Tablo 4.5. Öğrencilerin İnterneti Bilinçli Kullanmaya Yönelik Becerilerine İlişkin Dağılım.....	30
Tablo 4.6. İnterneti Bilinçli Kullanma Konusunda Yardım Aldıkları ve Yardım Almayı Düşündükleri Kişilere İlişkin Dağılım.....	31
Tablo 4.7. Öğrencilerin İnternet Kullanırken Karşılaştıkları Problemlere İlişkin Dağılım.....	32
Tablo 4.8. Öğrencilerin İnternette Karşılaştıkları Sorunlara Karşı Aldıkları Önlemlere İlişkin Dağılım.....	33
Tablo 4.9. Öğrencilerin Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanımları İle İlgili Betimsel Veriler.....	34
Tablo 4.10. Öğrencilerin Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanım Alışkanlıklarına İlişkin Dağılım.....	35
Tablo 4.11. Öğrencilerin Sosyal Paylaşım Sitelerindeki Profil Bilgilerinin Görünürlüğüne İlişkin Dağılım.....	36
Tablo 4.12. Öğrencilerin Bilinçli İnternet Kullanımına Yönelik Becerilerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	37
Tablo 4.13. Öğrencilerin Sorunlara Karşı Aldıkları Önlemlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	38
Tablo 4.14. Öğrencilerin İnterneti Bilinçli Kullanma Yaklaşımlarının Sınıf Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	39
Tablo 4.15. Öğrencilerin Sınıf Düzeyinin Sorunlara Karşı Alınan Önlemlere Göre Karşılaştırılması.....	40

KISALTMALAR LİSTESİ

İKARYAÖ : İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Risklere Yönelik Alınan Önlemler Anketi

SPSKA : Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanım Alışkanlıkları Anketi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojileri büyük bir hızla gelişme göstermektedir. Bu gelişmeler arasında bilgisayar, cep telefonu ve İnternet, sağladığı olanaklar ve kolaylıklar sebebiyle hayatımızda büyük bir yer edinmiştir. Özellikle İnternet, büyük oranda değişim ve ilerlemeler ile yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelerek yaşam biçimimizde önemli değişiklere yol açmıştır.

İnternet; eğitim, alışveriş, bankacılık, iletişim, eğlence, ticaret gibi alanlarda yoğunlukla kullanılmaktadır. Günlük hayatta yapılan aktivitelerin İnternet ortamında hızlı, ucuz ve kolay yapılabilmesinden dolayı bireyler İnternet ortamında bu aktivitelerini gerçekleştirmektedirler. Örneğin; bireyler aramak istediği bir bilgiye çok kısa bir sürede ulaşabilmekte, bankaya gitmeden bankacılık işlemlerini yapabilmekte, anlık mesajlaşma ile uzaktaki kişilerle hızlı bir şekilde iletişim kurabilmektedir. İnternet, kullanıcıların amaçları doğrultusunda kullanıldığı zaman bireylerin bilgiye ulaşması, problem çözmesi, bireysel öğrenmesi gibi günümüzün önemli becerilerini kazanmaya yardımcı olan önemli bir teknolojidir (Ayas ve Horzum,2013).

İnternet birçok amaçla kullanılmakta olup İnternet'in en yaygın kullanım amaçları arasında: ödev araştırmak, arkadaşlarla haberleşmek, sosyal ağlara katılmak, ulaşım araçlarına rezervasyon yaptırmak, akademik amaçlı araştırma yapmak, e-posta almak/göndermek, İnternetten alışveriş yapmak, gazete/haber okumak, radyo dinlemek, tv izlemek, sohbet etmek, tatil programı ve rezervasyonu yapmak, oyun oynamak, video, film, müzik indirmek, çevrimiçi tartışmalara katılmak, bankacılık işlemleri yapmak, bahis oyunları oynamak gibi birçok aktiviteyi sıralamak mümkündür (Gençer,2011).Bu aktivitelerin yanı sıra, özellikle Web 2.0'ın ortaya çıkışından kısa bir süre sonra sosyal paylaşım siteleri popüler olmaya başlamıştır. Bugün hâlihazırda çok sayıdaki sosyal paylaşım siteleri bireyler tarafından yaygın halde kullanılmasıyla İnternet ve mobil cihazlar kişisel etkileşim ve iletişim aracı olarak kullanıldığı için iletişim biçimleri önemli ölçüde değişmiştir (McLoughlin ve Burgess, 2009). Bireyler

sosyal ağ siteleri aracılığıyla birbirleriyle mesajlaşmakta, eski arkadaşlarıyla iletişime geçmekte, yeni arkadaşlar bulmakta, gün içinde yaşadıkları tecrübeleri bu sosyal medyada diğer kullanıcılarla paylaşmaktadırlar (Özdayı, 2010). Sosyal ağ siteleri iletişim dışında birçok amaçla da kullanılmaktadır. Fotoğraf, video, kişiyi tanıtıcı bilgiler gibi birçok veri diğer kişiler ile paylaşılabilmekte, uygulama yüklenip site üzerinde birçok uygulama kullanılabilir. Kullanıcılar birbirlerine ne kadar uzak mesafede olurlarsa olsunlar sosyal medya araçları ve sosyal paylaşım ağlarıyla tıpkı yan yanaymış gibi bağlanabilmekte ve bu araçları aktif bir iletişim aracı olarak kullanabilmektedirler (Özdayı, 2010). Böylece kişiler iletişim kurmak için diğer iletişim araçlarına göre İnterneti daha fazla tercih etmekte, bunun sonucunda İnternet kullanıcı sayısı giderek artmaktadır. TÜİK'in 2014 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre İnternet kullanan bireylerin oranı %53.8'e ulaşmıştır. Erkeklerde bu oran %63.5 iken, kadınlarda %44.3 tür.

Kullanıcı sayısının artması ve İnternette daha fazla zaman geçirilmesi birtakım riskleri de beraberinde getirmiştir. Örnek verecek olursak, sosyal ağ siteleri veya uygulamalarında başka kişilere zarar verme, dolandırıcılık, sanal şiddet gerçekleştirme, etik olmayan kullanım, yanlış bilgilendirme veya bilgilenme, uygunsuz içeriğe erişim ve sanal arkadaşlıklar ile doyum sağlama, İnternetin problemli kullanımı veya İnternet bağımlılığı sayılabilir (A. Ceyhan ve E. Ceyhan, 2007).

Özellikle çocuk ve gençler İnternet kullanımında büyük bir paya sahiptir. 6-15 yaşları arasındaki çocuklar ile yapılan bir araştırmaya göre 11-15 yaş grubu çocuklarda İnternet kullanım oranı %65 olarak bulunmuştur (TÜİK, 2013). Dijital yerliler olarak adlandırılan kitle teknoloji ile büyümektedir. Dijital yerliler günümüz teknolojileri ile iç içe yaşayan, hayatının neredeyse her anında çevrimiçi ortamların ve yeni teknolojilerin bulunduğu, rutin işlerini teknoloji ile yapan 21. yy çocuklarından ve gençlerinden oluşmaktadır (Bilgiç, Duman, Seferoğlu, 2011). Bu nedenle çocuk ve gençler teknolojiyi ve İnterneti yetişkinlere göre daha fazla kullanmaktadırlar. Özellikle ergenler, gelişim döneminin özelliklerinin etkisi ile İnternetin problemli kullanımının yaygınlaşmasında önemli bir risk grubunu oluşturmaktadır (Doğan ve diğerleri, 2008). Yasal olmayan ve cinsel gelişimi olumsuz yönde etkileyebilecek sitelere rahat bir şekilde ulaşmaları çocukları, gençleri ve böylece toplumu tehdit etmektedir. (Kelleci,2008).Diğer yandan aileler de İnternetin bilinçli kullanılması açısından büyük

bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına İnterneti etkin ve güvenli kullanmalarında rehber olabilmeleri için İnternet kullanımında karşılaşılabilecek riskleri bilmeleri ve bu risklere yönelik tedbir almaları, çözüm bulma açısından çok önemlidir. Ebeveynler, çocuğunu dış ortamda tek başına bıraktığında nerede ve kimle olduğunu takip ediyorsa; başıboş ve her tür içerik bulunan bir ortam olan İnternet’te risklerle karşılaşmamaları için çocukların kontrol altında olması gerekmektedir (Canbek ve Sağıroğlu,2007). Ayrıca İnternet kullanımında çocuklara yardımcı olunabilmesi için ebeveynlerin bilgisayar ve İnternet okuryazarlığı becerilerine sahip olması gerekmektedir.

1.1. Problem

İnternetin sunduğu olanakların fazlalığı İnternet kullanımının hızlı bir şekilde yaygınlaşmasını sağlamıştır. Günümüzde çocuklar İnternet ile erken yaşta tanışmakta ve okul işleri, eğlence, iletişim gibi birçok amaçla İnterneti kullanmaktadırlar. Özellikle ergenler arkadaşlık ilişkilerini sürdürmek ve yeni arkadaşlar edinme amacıyla sosyal ağ sitelerinde uzun zaman geçirmektedir. Sosyal ağ sitelerinde kişiye özel birçok bilgi paylaşılmakta ve gizlilik ayarları yapılmadığı takdirde herkes bu paylaşımlara erişilebilmektedir. Kötü niyetli kişilerin bu bilgilerin kullanarak kişiyi mağdur etmesi yüksek olası bir durumdur. İnternet ortamında içeriğin sürekli artması ve denetiminin yapılmasında birtakım sıkıntıların olmasından dolayı çocukların yaşlarına uygun olmayan içeriklerle karşılaşma ihtimalleri yüksektir. Ancak yaşları dolayısıyla gelişimlerini tamamlamadıkları için İnternet kullanımları da bilinçsiz olabilmektedir. Amaç dışı kullanımlar İnternette boş zaman geçirmelerine ve gelişimleri için olumsuz sonuçlara neden olacaktır. Bu sebeplerden ötürü öğrencilerin internet kullanım farkındalıklarını belirlemek, bu problemlerin çözümü noktasında önemli bir basamak olacaktır.

Çocukların İnterneti bilinçli kullanma durumları cinsiyete veya yaşa bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Özellikle 11-16 yaş grubundaki çocukların büyük bir çoğunluğunun İnterneti kullanması, ortaokul öğrencilerini ön plana çıkarmıştır. Bu nedenle çalışmada ortaokul öğrencileri incelenmiş, cinsiyet ve sınıf düzeyi karşılaştırması yapılmıştır. Ayrıca öğrencilerin hangi amaçla İnterneti kullandıkları, kullanırken bilinçli olup olmadıkları, bilinçli kullanmak için yardım alıp almadıkları,

nasıl problemlerle karşılaştıkları, bu problemleri çözmek için nasıl önlemler aldıkları ve sosyal ağ kullanma alışkanlıkları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

İnternet'in çocuklar için tehdit ya da fırsata dönüşmesi gelmesi onların davranışlarının oluşmasında önemli rolü bulunan ebeveynlerinin farkındalık ve eylemleri ile gerçekleşebilir (Akbulut, 2013). Ailelerin İnternet kullanım bilgi ve becerileri, İnternetin sunduğu olanakları ve İnternette karşılaşılabilecekleri tehlikelerin farkında olmaları çocuklarının İnternet kullanımlarını yönlendirmede önemli bir etkidir. Bu nedenle ailelerin yaklaşımları da bu çalışma kapsamında ortaya çıkarılmıştır.

1.2. Amaç

Bu araştırma ile ortaokul öğrencilerinin ve ailelerinin İnternet kullanımları detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Bu kapsamda öncelikle öğrencilerin ailelerinin İnternet kullanımına yönelik yaklaşımlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın diğer bir amacı öğrencilerin İnternet kullanım farkındalıklarını çeşitli açılardan ortaya çıkarmaktır (*İnternet kullanım alışkanlıkları, karşılaştığı riskler ve alınan önlemler, bilgi alınan ve bilgi istemeyi düşündüğü kişiler*). Son olarak öğrencilerin İnterneti bilinçli kullanma yaklaşımlarının ve probleme karşı aldıkları önlemlerin cinsiyete ve sınıf düzeyine göre karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranacaktır.

1. Ortaokul öğrencilerinin İnternet kullanımlarına yönelik aile yaklaşımları nasıldır?
2. Ortaokul öğrencilerinin İnternet kullanım farkındalıkları ne düzeydedir?
 - 2.1. Ortaokul öğrencileri İnterneti hangi amaçlarla kullanmaktadırlar?
 - 2.2. Ortaokul öğrencilerinin İnterneti bilinçli kullanma düzeyleri nedir?
 - 2.3. İnterneti bilinçli kullanma konusunda yardım aldıkları ve yardım almayı düşündükleri kişiler kimlerdir?
 - 2.4. İnterneti kullanırken yaşadıkları problemler nelerdir?
 - 2.5. İnterneti kullanırken yaşadıkları problemlere karşı aldıkları önlemler nelerdir?

2.6. Ortaokul öğrencilerinin sosyal ağ sitelerini kullanım alışkanlıkları ne düzeydedir?

3. Ortaokul öğrencilerinin İnterneti bilinçli kullanma yaklaşımları ve probleme karşı aldıkları önlemler cinsiyete ve sınıf düzeyine göre değişmekte midir?

1.3. Önem

Çalışmanın önemi madde madde aşağıda belirtilmiştir:

- İnternetin problemli kullanımı konusunda birçok çalışma yapılmasına rağmen İnterneti bilinçli kullanmaya yönelik davranışları ve etkinlikleri içeren araştırma sayısının azlığı araştırmanın önemini artırmaktadır.. Bu nedenle bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Özellikle sosyal ağların kullanımının artması gizlilik ve güvenlik konularını gündeme getirmiş ve bu konularda araştırma yapılması büyük önem kazanmıştır (Kumar ve diğerleri, 2013). Yapılan araştırmaların çoğu göstermektedir ki İnternet kullanımında ergenlik çok önemli bir yaş aralığıdır ve ileride onların yaşamlarında birtakım zararlara sebep olabilmektedir. Bu çalışmada hem ergenlik dönemindeki öğrenciler ele alındığından hem de sosyal ağlarının kullanımına yönelik incelemeler yapıldığından alana güncel bilgi sağlaması açısından çalışma önemlidir.
- Çalışmada ortaokulda öğrenim gören çocukların İnternet kullanımları değerlendirilmiştir. Özellikle bilinçli ve güvenli İnternet kullanımı ile ilgili risklerin ortaya çıkarılması, bu risklere yönelik önlemlerin alınması ve çözüm önerilerinin getirilmesi açısından ortaya çıkacak bulgular önemlidir.
- Öğrencilerin İnternette gezinirken karşılaştıkları problemler bu çalışmayla ortaya çıkarılmıştır. Bu problemlerin neler olduğu güncel olması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca öğrencilerin problemleri nasıl çözdüğü ve kimlerden yardım aldıkları da önemli bulgulardır. Bu bulguların öğretmenleri, velileri ve akademisyenleri bilgilendireceği ve yönlendireceği düşünülmektedir.

- Bu çalışma, İnternetin olanaklarını sunmada ve risklerinin farkında olup bu risklere yönelik önlemlerin alınmasında ailelerin destekleyici ve yönlendirici rolünün bulunması açısından önemlidir.

1.4. Varsayımlar

- Araştırmada kullanılan “İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Risklere Yönelik Alınan Önlemler Anketi” ve “Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanım Alışkanlıkları Anketi” ortaokul öğrencilerinin İnternet yeterliklerini ölçmek için uygundur.
- Seçilen araştırma yöntemi, bu araştırmanın amacına, konusuna ve problemlerin çözülmesine uygundur.
- Araştırmada kullanılan istatistiksel çözümleme yöntemleri araştırmanın problem ve alt problemlerine uygundur.
- Öğrencilerin “İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Risklere Yönelik Alınan Önlemler Anketi” ve “Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanım Alışkanlıkları Anketi” formlarına verdikleri cevaplar var olan durumu yansıtmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Araştırma verilerin toplandığı beş ortaokul ile sınırlıdır.
- Öğrenciler İnternette karşılaştıkları sorunları ifade etmek istemeyebilir.
- Öğrencilere uygulanan anketler sınıf ortamında olduğu için arkadaşlarının etkisiyle doğru cevaplar alınamayabilir.
- Öğrencilerin İnterneti bilinçli kullanmaya yönelik becerileri bilgisayar ortamında ölçülmediğinden ankete verilen cevap ile sınırlıdır.
- Uygulama zamanı sınırlı olduğu ve öğrencilerin rahat davranamayacakları düşünülerek bilgisayar kullanımı esnasındaki beceriler gözlenememiştir.
- Ebeveynler ile ilgili veriler öğrencilerin verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

İnternet: İnternet, çok sayıda bilgisayar sisteminin TCP/IP protokolü ile birbirine bağlandığı, bütün dünyada yaygın olarak kullanılan ve giderek büyüyen bir iletişim ağıdır.(Gençer,2011)

Sosyal Ağ: Sosyal ağ siteleri ortak bir sistemde kullanıcı bilgilerinin diğer kullanıcılara açık veya kısmen açık olduğu, aynı sistemi kullanan kullanıcıların görüntülendiği ve bu kullanıcılar paylaşımın olduğu web tabanlı hizmetlerdir. (Boyd ve Ellison,2007).

Siber Zorbalık: Siber zorbalık, İnternet veya diğer elektronik cihazları kullanarak, başkasına hakaret etme ya da tehdit amacıyla kullanılmasıdır (Juvonen ve Gross,2008).

İKİNCİ BÖLÜM

2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde İnternet ve İnternetin Gelişimi, İnternet riskleri, Ergenler ve İnternet, İnternetin Ergenler Üzerindeki Etkileri, Sosyal Ağlar, Sosyal ağlarda gizlilik ve güvenlik, Ebeveynlerin İnternet Kullanımları ve Ebeveyn Tutumları konuları üzerinde durulmuştur.

2.1.1. İnternet ve internet'in gelişimi

İnternet, çok sayıda bilgisayar sisteminin TCP/IP protokolü ile birbirine bağlandığı, bütün dünyada yaygın olarak kullanılan ve giderek büyüyen bir iletişim ağı olarak tanımlanmaktadır (Gençer, 2011). Başlangıçta kurumlarda kullanılan İnternet, zaman içerisinde evlerde yer almaya başlamıştır. Kablosuz ağ teknolojisi ile mobil cihazlarla her yerde İnternet bağlantısı sağlanabilmektedir. İnternet kullanıcıları, hayatımıza giren bu yeni teknoloji aracılığıyla bilgi alışverişinde bulunmakta, bilgiye kolay ve hızlı ulaşabilmekte, alışveriş yapabilmekte, çevrimiçi bankacılık işlemleri yapabilmekte, iletişim kurup araştırma yapmakta, günlük yazmakta, gazete okumakta, elektronik posta, fotoğraf, video ve dosya almakta ve göndermekte, diğer kullanıcılarla eşzamanlı mesajlaşabilmekte, yüz yüze konuşabilmektedir (Özdayı, 2010).

Başlangıçta basit metinler ve statik yapısıyla içerik sunan İnternet, Web 2.0 teknolojisiyle farklı bir boyut kazanmıştır. Web 2.0, bütün kullanıcılara açık olan ve kullanıcıların kendi içeriklerini oluşturabildikleri Web'in bir versiyonu olarak tanımlanabilir. Kullanıcıların yazı, resim, ses ve video gibi içerikleri yükledikleri İnternetteki siteleri içermektedir (Brown, 2009). Web 2.0 teknolojisinin gelişimiyle birlikte ortaya çıkan web siteleri arasında Facebook, Youtube, Twitter, Instagram en popüler olanlarıdır. Diğer medya araçlarından farklı olarak, edilgenlikten daha çok etken bir yapıya sahip olması toplum tarafından olağanüstü bir ilgiyle karşılanmasına

sebebi olmuştur (Yılmaz,2006). Buna paralel olarak kullanıcı yaşı düşmekte ve kullanıcı sayısı artmaktadır. Bir araştırmaya göre Türkiye’deki İnternet kullanıcısı sayısı 2014 yılında 35,358,888 kişidir (Web1).

2.1.2. İnternet riskleri

2.1.2.1. Kişisel bilgilerin paylaşımı

Sosyal ağ siteleri başlangıçta iletişim kurma temelli oluşturulmuştur. Ancak bu sitelerde popülerliğin artması ve yeni özellikler eklenmesinden dolayı iletişimden sonra en önemli kullanım amacı olarak paylaşım gelmektedir. Paylaşılan bilgiler arasında kimlik bilgileri, kişisel video ve fotoğraf, yaşanılan yer, aile üyeleri, etkinlikler gibi fazla sayıda bilgi bulunmaktadır. Bu bilgiler kişinin tercihine bağlı olarak belli kişilerle paylaşılabilirdiği gibi herkes tarafından da görülebilmektedir. Kullanıcının gizlilik ayarlarının yapmaması veya yapmak istemeyişi bu bilgilerin kötü niyetli kişiler tarafından ele geçirilmesine neden olmaktadır. Bu durumda bilgileri paylaşan kişi mağdur duruma düşmektedir. Kullanıcıların, sosyal ağlara yükledikleri fotoğraflar nedeniyle taciz ve şantaj gibi birtakım tehditlerin hedefinde bulunma ihtimalleri vardır. Bazı ağlarda diğer kullanıcıların sizin fotoğraflarınızda etiketleme yapmasına izin verilmektedir. Bu sayede, profilinizdeki arkadaşlarınız etiketleme yoluyla bulduğunuz bütün fotoğrafları seçerek saldırganlara hakkımızda daha fazla bilgiye ulaşabilecekleri bir ortam oluşturabilmektedir. Paylaşılan fotoğraflara ya da profilinizde yüklemenize izin verilen kişisel videolarınıza yapılan yorumlar incelendiğinde sizinle ve çevrenizle ilgili çok önemli bilgilere sahip olunabilmektedir (Yavanoğlu ve diğerleri, 2012).

2.1.2.2. Siber zorbalık

Siber zorbalık genellikle zarar verme amaçlı olup; kişi ya da bir grubu karalamak, hakaret ve tehdit etmek için istenmeyen e-posta, smsvb. göndererek yapılan eylemlere verilen ortak bir isimdir (Arıcak, 2009). Literatürde siber zorbalık, sanal zorbalık, elektronik zorbalık olarak farklı isimlerle geçmektedir. Juvonen ve Gross (2008)’a göre sanal zorbalık, İnternet veya diğer elektronik iletişim cihazlarının, birine küçük düşürme ya da şantaj amacıyla kullanılmasıdır.

Siber zorbalık ya da sanal zorbalık farklı yollarla yapılabilmektedir. Zorbalık yapan kişi tarafından bilgisayar veya cep telefonu kullanılarak müstehcen, onur kırıcı, iftira dolu mesaj ve eposta gönderilerek kurbanı zarar verilebilmektedir. (Patchin ve Hinduja, 2006). Sanal zorbalık teknolojik araçlarla yapıldığı için geleneksel zorbalığa göre daha yaygın olarak görülmektedir. Kişinin kendi kimliğini gizleyebilmesi ise rahat davranmasına ve kolayca zorbalık yapmasına neden olmaktadır. İstanbul'da sanal zorbalık ile ilgili yapılan bir çalışmada öğrencilerin %35.7'sinin sanal zorbalık davranışında bulunduğu, %5.9'unun sanal zorbalık kurbanı oldukları sonucu çıkmıştır.(Arıcak ve diğerleri, 2008). Özdemir ve Akar (2011)'in 336 öğrenci ile yaptıkları araştırmada ise öğrencilerin %14'ünün sanal zorbalık mağduru, %10'unun ise sanal zorba olduğu belirlenmiştir. Vandebosh ve Cleemput'un (2009) ilköğretim ve lise öğrencileri arasındaki siber zorbalıkla karşılaşma durumlarını incelemek amacıyla İngiltere' de 2052 öğrenci ile yaptıkları çalışmada İnternet veya cep telefonu kullanarak tehdit etme, kandırma, dedikodu yapma veya şifre çalma eylemlerinin en fazla karşılaşılan siber zorbalık davranışları olduğu sonucu çıkmıştır. Siber zorbalığa günlük yaşantımızda bile bu kadar fazla rastlıyor olmamız ve okul dışında ya da günün herhangi bir yaşanabilme olasılığı, hem ebeveynler hem de öğretmenler için büyük zorluklar oluşturmaktadır. (Subrahmanyam, 2013)

2.1.2.3. Zararlı yazılımlar

Zararlı yazılımlar türlü yollar aracılığı ile bir bilgisayara bulaşp, bulaştığı bilgisayar ve çevresine zarar vermesi amacıyla yazılmış program türleridir (Karaaslan ve diğerleri, 2008). Zararlı yazılımların sistemlere bulaşmasına sebep olan türlü durumlar mevcuttur. *“İşletim sistemindeki veya işletim sistemi üzerinde çalıştırılan çeşitli yazılımlarda bulunan güvenlik açıkları, kullanıcının bilgisayarına basit şifre ataması, kullanıcının harici bir kaynaktan (eposta, sohbet yazılımları vs.) gelen eklentileri/yazılımları kontrolsüz şekilde çalıştırması, USB ve benzeri ara birimlerden bağlanan hafıza ve sabit disk cihazlarında bulunan otomatik çalıştırma betiğine gizlenen kötü yazılımın, kullanıcının farkında olmadan çalışmasıdır”* (Karaaslan ve diğerleri, 2008). Zararlı yazılımların sayısı oldukça fazladır ve her geçen gün artmaktadır. “En yaygın zararlı yazılım türleri; gizli link ve sahte URL, sahte mesajlar, sahte ağ mesajları, üçüncü şahıs yazılımları, bilgisayar güvenlik açığı, zararlı tıklama,

Sahte Güvenlik Alarmları, Truva Atı (Trojan) ve Botnet'dir”(Erdoğan ve Bahtiyar, 2014).

2.1.2.4. İstenmeyen İçerik

İnternette içeriklerin hızlı bir biçimde değişmesi ve artması beraberinde riskleri de getirmektedir. Şiddet, nefret, ırkçılık, cinsellik gibi görsel öğeler içeren içerikler İnternet kullanıcıları üzerinde olumsuz etkiler oluşmasına neden olabilmektedir. Ayrıca yanlış ve zararlı bilgiler de İnternet üzerinde bilgi kirliliğine neden olmakta ve kişiler açısından risk oluşturmaktadır (Çubukçu ve Bayzan, 2013).

5651 sayılı kanuna göre İnternet ortamında suç olarak kabul edilen içerikler aşağıda sıralanmıştır (web2).

- 1) İntihara yönlendirme
- 2) Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),
- 3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma
- 4) Sağlık için tehlikeli madde temini
- 5) Müstehcenlik
- 6) Fuhuş
- 7) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama

2.1.2.5. Yabancı kişilerle tanışma

İnternet ortamındaki risklerden birisi de çocuk ve gençlerin sohbet siteleri veya sosyal ağlar aracılığı ile yabancı kişilerle tanışmalarıdır. “*Kullanıcıların sosyal ağlar üzerinde tanıştıkları kötü niyetli kişiler tarafından kandırılarak cinsel taciz ve istismar gibi tuzakların kurbanı olabilecekleri aşikârdır. Kurbanın güvenini kazandıktan sonra saldırganların kurbanını alı koyma, şantaj, taciz ve tecavüz suçlarını işleme olasılığı bulunmaktadır*”(Yavanoğlu ve diğerleri, 2012). Ayrıca uyuşturucu, alkol, organ mafyası gibi tehditler çocuk ve gençlerin karşı karşıya kalabilecekleri durumlar arasındadır.

2.1.3. Ergenlik ve internet

Günümüzde çocuk ve gençler teknoloji ile büyümekte ve teknolojik araçlara daha fazla ilgi göstermektedir. Bu teknolojilerden biri olan İnternet, çocuk ve gençlerin hayatına çok hızlı bir biçimde girerek iletişim ve yaşam biçimini değiştirmiş ve zamanla vazgeçilmez bir araç haline gelmiştir. Artık arkadaşlık ilişkilerin oluşması ve devam ettirilmesi, toplumsal ve sosyal ilişkiler oluşturma bu teknolojik cihazlarla yapılmaktadır (Yaman, Eroğlu, Peker, 2011). Gross, Juvonen ve Gable (2002) yapmış oldukları araştırmada gençlerin anlık mesajlaşma uygulamaları ile arkadaşlarıyla okul dışında iletişim kurmak için kullandığı sonucuna ulaşmışlardır. 2012 senesinde, 12 ila 17 yaşlarındaki gençler üzerinde Amerika’da yapılan bir araştırma, gençlerin %93’ünün evinde bilgisayar bulunduğunu, %37’sinin akıllı telefon, %23’ünün tablet bilgisayar sahibi olduğunu; ayrıca dörtte birinin cep telefonunu çevrimiçi olmak için kullandıklarını ortaya çıkarmıştır (Madden ve Lenhart, 2013).

İnternetin uçsuz bucaksız bir alan olması ve içeriklerinin denetlenmesi mümkün olmadığından gelişim dönemleri açısından çocukları özellikle de ergenleri, daha çok etkisi altına almaktadır. Bunun nedenini Yücel (2009) şöyle açıklamaktadır: “*Ergen sürekli bir kimlik arayışındadır, bu süreçte İnternet sadece bir zaman geçirme aracı olmaktan ziyade ergenin kendisine ait sanal bir dünya yaratabileceği bir uzaydır*”.

Young (2004), ergen ya da gençlerde İnterneti kötüye kullanmaya neden olan unsurları ücretsiz ve sınırsız İnternet erişimine sahip olma; sosyal yaşantılar yerine sadece İnterneti düşünme; bireyin İnternet erişimine dışardan müdahale olmaması; İnternetteki yapılanların saklanabilmesi; gerçek hayatta olduğundan farklı bir kimlikle İnternette olabilmesi vb. şeklinde sıralamaktadır.

2.1.4. İnternetin ergenler üzerindeki etkileri

Ergenler İnternet kullanıcıları olarak büyük bir kitleyi oluşturmaktadır. Sanal dünyada uzun zaman harcamaları, İnternetteki risklerle karşılaşma olasılığını artırmaktadır. Valkenburg ve Soeters (2001) İnternetin ergenlerin yaşamına getirdiği olumsuzlukları bilgisayarın çökmesi veya virüs bulaşması, pornografik görüntü ve şiddet içerikli materyallerle karşılaşma, çevrimiçi taciz olarak sıralamıştır. Bunun yanı sıra İnternetin olumsuz etkileri psikolojik açıdan ergenleri daha fazla etkilemektedir.

Hinduja ve Patchin (2006) siber zorbalık ile karşılaşan 1500 ergen üzerindeki duygusal ve psikolojik etkilerini inceleyen çalışmalarında, katılımcıların % 34'ünün hayal kırıklığına uğradığını, %30'dan fazlasının öfke ve % 22'sinin üzüntü hissettiklerini ifade etmiştir.

Olumsuzluklarla karşılaşan ergenler, çoğunlukla bu durumu ailelerinin vereceği tepkiden korktuklarından veya İnternet kullanımını kısıtlayacaklarını düşündüklerinden kimseyle paylaşmak istememektedirler. Günümüzdeki gençler teknolojiyi kaybetmeyi sosyal hayatlarından sürgün edilmeye benzetmekte ve teknolojiyi kaybetmektense kurban olma riskini daha çok tercih etmektedirler (Çetinkaya,2010). Karşılaştıkları olumsuz durumlara karşı gelen mail-mesajları silme gibi geçici çözümler denemektedirler. Ancak bu çözümler sorunların tekrarlanmaması için yeterli değildir.

2.1.5. Sosyal ağlar

Web 2.0 teknolojisinin gelişimiyle sosyal ağ siteleri ortaya çıkmış ve kısa zamanda kullanıcı sayısının artmasıyla popüler hale gelmiştir. Sosyal ağlarda kullanıcılara kolay kullanım sunan arayüzler ve gizlilik seçenekleri, sosyal ağların kullanıcıların bilgisayar kullanma becerisi iyi düzeyde olmasa da birçok kullanıcı tarafından kullanılmasını sağlamaktadır (Gülbahar ve diğerleri, 2010).

“Sosyal ağ siteleri sınırları belli bir sistem içerisinde kullanıcı bilgilerinin diğer kullanıcılara açık veya kısmen açık olduğu, sistem içerisinde bağlantılı bulunan kullanıcıların listelendiği ve bunlar arasında paylaşımın olduğu web tabanlı hizmetlerdir” (Boyd ve Ellison, 2007).

Sosyal ağ siteleri özellikle son yıllarda önem kazanmıştır. Sosyal ağ sitelerinin milyonlarca kullanıcısı vardır ve her geçen gün sayıları artmaktadır (Saçar, 2010). 2014 yılı Eylül ayı itibariyle Facebook'un 864 milyon günlük kullanıcısı olup bu kullanıcıların 703 milyonu mobil kullanıcıları oluşturmaktadır (web3). Sosyal ağların bu kadar çekici olmasını sağlayan belli özellikleri vardır. Zhao, Grasmuck, Martin (2008) sosyal ağ sitelerinin insanların istenmeyen fiziksel özelliklerini başkalarına gizleyerek kullanıcılarına fiziksel iletişim olmadan yaşantı olanağı sağladığını ve onların biyografi ve kişiliklerini yeniden oluşturması için bireye izin verdiğini

belirtmiştir. Sosyal ağlar arkadaşlarla iletişim kurma, yeni arkadaşlar bulma, fotoğraf, video paylaşmak, etkinliklere katılma, ilgili olunan sayfa veya gruplara katılma gibi birçok amaçla kullanılmaktadır.

Sosyal paylaşım ağları popülerliğini sürdürebilmek amacıyla farklı özellikler ve uygulamalar geliştirerek kullanıcılarına sunmaktadır. Bazı sosyal paylaşım siteleri, günümüzde Facebook, Twitter, Foursquare gibi birçok sosyal paylaşım sitesi artan akıllı telefon ve mobil İnternet kullanımına bağlı olarak mobil kullanıcılar için hizmet sunarak halini kullanımı yaygınlaşan mobil İnternet popülerliğinden faydalanmaya çalışmaktadır(web4). Böylece kişiler sosyal ağlarda daha fazla zaman geçirmekte ve daha çok paylaşımda bulunmaktadır. Paylaşılan bilgiler arasında kimlik bilgileri (ad, soyad, doğum tarihi ve yeri), akrabalık bilgileri, meslek, hobi, yaşanılan yer, fotoğraf, video gibi birçok bilgi yer almaktadır. Facebook, Twitter, Youtube, Instagram, Google + günümüzde en çok kullanılan sosyal ağlar arasında yer almaktadır.

2.1.5.1. Facebook

Günümüzde en popüler sosyal paylaşım sitesi Facebook tur. “*Harvard Üniversitesi öğrencisi olan Mark Zuckerberg, 2004 yılında Facebook’u kurmuştur. İlk önce sadece Harvard Üniversitesi öğrencilerine yönelik olan site, bir ayda öğrencilerin yarısına ulaşmıştır. Zuckerberg, sitenin popülerliği dolayısıyla siteyi birkaç ay sonra tüm Ivy League okullarını ve daha sonra işletmeleri de kapsayacak şekilde genişletmiştir. Facebook, 26 Eylül 2006’dan itibaren 13 yaş üzeri herkese açık hale getirilmiştir*”(Brown,2009). Dünya çapında Facebook kullanıcı sayısı 2014 yılı Aralık ayı itibariyle 1.350.000.000 kullanıcıya ulaşmıştır(web5). Profil oluşturduktan sonra kişiye kendini tanıtabilecek (iş-egitim bilgileri, yaşanılan şehir, iletişim bilgileri-temel bilgiler, aile üyeleri bilgileri, detaylar, önemli gelişmeler) bölümlerin doldurulması istenmektedir. Bu bilgiler zaman tüneli adı verilen alanda kişinin arkadaşları tarafından görüntülenebilmektedir. Paylaşılan fotoğraf ve videolar etiketlenme özelliğiyle etiketlenen kişilerin de sayfalarında görülmektedir. Ayrıca fotoğraf ve videolar ise yorum yapma ve beğenme özellikleri ile popülerliğini artırmaktadır.

2.1.5.2. Twitter

Twitter bir sosyal ağ ve mikroblog sitesi olarak tanımlanmaktadır. Kullanıcılarına tweet adı verilen en fazla 140 karakterle sınırlı metinler yazma olanağı tanıyan Twitter, farklı araçlarla birlikte etkin kullanılabilen yeni nesil iletişim araçlarından biridir. Kullanıcılar tarafından atılan tweetler herkes tarafından görülebilme imkânı tanır. Ancak kullanıcılar attıkları tweetleri gizlilik ayarları aracılığıyla yalnızca kendi arkadaşlarının ulaşabileceği şekilde sınırlandırabilir. Kullanıcılar istedikleri takdirde başkalarının profillerine üye olabilirler. Üye oldukları kişi veya kurumların takipçi sayısı ve bunların kimleri takip ettiklerini, tweetlerini görebilirler. Kullanıcılar, profil görünürlüklerini kendileri ayarlayabilmektedir (web6). Twitter'ın 284 milyon kullanıcısı bulunmakta ve günlük ortalama 500 milyon tweet atılmaktadır (web7).

2.1.5.3. Youtube

YouTube, bir video paylaşım hizmeti veren web sitesidir. 15 Şubat 2005'te 3 eski PayPal çalışanı tarafından kurulmuş ve Ekim 2006'da Google tarafından satın alınmıştır. YouTube platformunda kullanıcılar var olan video klipleri izleyebilmekte ayrıca istenildiğinde kendi video klibini YouTube'a yükleyebilmektedir. Bu platformda yer alan kullanıcının geliştirdiği içerikler, birçok türde videolarından oluşmaktadır. Kullanım koşullarına uygun olmayan video klipler kullanıcıların şikayetleri ile YouTube yetkilileri tarafından incelenerek silinmektedir. YouTube üyeleri izledikleri video klipleri değerlendirebilir ve izledikleri video klip hakkında yorum yazabilmektedir(web7). Youtube her ay 1 milyar kullanıcı tarafından ziyaret edilmekte ve aylık 6 milyar saat video izlenmektedir (web9).

2.1.6. Sosyal ağlarda gizlilik ve güvenlik

Kullanıcıların profillerinde paylaştıkları bilgiler, gizlilik ve güvenlik riskleri oluşturabilmektedir. Bu riskler, siber taciz, siber zorbalık, kimlik hırsızlığı gibi tehditleri içermektedir. (Williams ve diğerleri, 2009). Stone, Gardner, Gueutal ve McClure (1983), gizliliği, birinin kendisi hakkındaki kişisel bilgiyi kontrol ettiği bireysel beceri olarak tanımlamaktadır. Sosyal ağlarda kişiler kendini tanıttıkları

bulunduğu yer, cinsiyet, yaş, fiziksel özellikler, ırk, din, sigara ve içme alışkanlıkları, vb. birçok bilgiyi paylaşmaktadırlar. Kullanıcı profilleri kişisel bilgileri almak için kötü niyetli kişilere fırsat oluşturmaları sebebiyle, kişisel gizlilik konusu İnternet dünyasında en çok konuşulan konu olmuştur (Saçar, 2010).

Sosyal ağ sitelerinde kişinin kendinin yöneteceği sayfası bulunmaktadır. Kullanıcı profilindeki içeriklerin gizli veya açık olması, kimlerle paylaşılacağı kişinin kendi kontrolündedir. Ancak bazı kişiler kişisel bilgilerin paylaşımında gizlilik ayarlarını değiştirmedikleri veya güncelleme yapmadıkları takdirde, kişinin profilinde bulunan bilgilere ve paylaşımlara dışarıdan erişim sağlanabilmektedir. Sosyal ağların bazıları ise kayıtlı kullanıcılarının eğlence servislerine dönüşen sosyal ağı bağlılıklarını artırmak amacıyla üçüncü parti yazılımlardan destek almaktadır. Bu yazılımlar, sosyal ağ üzerinde genellikle bir Flash ya da Java arayüzünde çalışması için tasarlanıp oluşturulan ama sosyal ağ tarafından resmi olarak desteklenmeyen ve gizlilik politikası dışında tutulan servislerdir (Yavanoğlu ve diğerleri, 2012). Böylece kullanıcı üçüncü parti yazılımını eklediğinde bazı bilgileri karşı tarafın kullanımına sunmuş olur.

Diğer bir önemli konu ise sosyal ağ sitelerinde güvenlik konusudur. Sosyal ağ sitelerinde güvenliğin sağlanabilmesi için mahremiyet, bütünlük, uygunluk, iletişim gizliliği faktörlerine dikkat edilmesi gerekmektedir (Erdoğan ve Bahtiyar, 2014). Sosyal ağlardaki güvenlik açıklıklarının temel sebepleri; bu ağların temel yapısı gereği, mahremiyet ilkelerine uyulmaması, ortamın denetim veya yönetiminin nasıl yapıldığının kullanıcılar tarafından tam olarak bilinmemesi veya anlaşılmaması belki de en önemlisi kullanıcıların bilgisizliğinden dolayı kişisel bilgilerini bu ortamda paylaşması sonucu kendilerinin hedef haline gelmeleridir (Yavanoğlu ve diğerleri, 2012).

2.1.7. Ebeveynlerin İnternet kullanımları ve internet kullanımı ile ilgili tutumları

Ebeveynlerin İnternet ile tanışması, çocuklarından daha geç bir zamanda olmuştur. Bundan dolayı İnternete karşı önyargılı ve korku ile yaklaşmaktadırlar. Ancak çocukların İnternette yaptıkları etkinliklere yön verebilmek, verimli ve etkin

kullanabilmelerini sağlayabilmek için anne ve babaların İnternet okuryazarlığı becerilerine sahip olmaları ve İnternetteki risklerin farkında olmaları gerekmektedir.

Çocukların İnterneti bilinçli ve güvenli kullanabilmelerinde ailenin tutumu önemli bir paya sahiptir. Gerçek hayatta ebeveynler, çocuklara güvenli bir ortam sunmak ve tehlikelere karşı korumak için çeşitli önlemler alırken ve dış ortamdaki tehlikelerle ilgili bilgilendirirken sanal ortamdaki tehlikelere karşı duyarsız kalmakta ya da sanal ortamdaki tehlikelerinin farkında olmamaktadır. Young (2004) ergen ya da genç bireylerde İnterneti kötüye kullanmaya neden olan faktörler arasında bireyin İnternet kullanımına ailesinin herhangi bir müdahalede bulunmayışının önemli olduğunu ifade etmiştir. Bölükbaş (2003) da ailelerin, gençlerin İnternet kullanımında kontrolünün ve takibinin olmaması sonucunda, genç bireylerin İnternette olumsuz yönde etkilenme olasılığının daha çok artacağını ifade etmiştir. Serbest, demokratik veya otoriter bir tutum çocuğun İnternet ile ilişkisinde farklılık ortaya çıkaracaktır. Ayas ve Horzum (2013) İnternete kullanımı konusunda ihmalkâr tutuma sahip ailelerin çocuklarının otoriter, müsamahakâr ve demokratik İnternet tutumuna sahip ailelerin çocuklarına göre daha çok İnternet bağımlısı olduğunu ifade etmiştir. *“Ancak burada önemli olan nokta ailelerin çocuklarının İnternet kullanımı hakkındaki farkındalık düzeyleridir. Eğer aileler çocuklarının İnternet ortamında ne yaptıklarını bilmiyorlarsa çocuklarını bu durumdan uzak tutamayabilirler”*(Çetinkaya,2010). Ebeveynlerin İnternet’in tehlikeleri ve sunduğu olanaklar hakkındaki bilgileri çocuklarının İnternet kullanımını doğrudan etkilemektedir. Tablo 2.1’ de Ebeveyn İnternet bilgisi ve çocukların İnternet kullanımı arasındaki varsayımsal ilişkisini göstermektedir. Buna göre çocukları İnternette güvenli kalmaları ve verimli kullanabilmeleri için ebeveynlerin İnternet okuryazarlığı ve İnternet tehlikelerine karşı farkındalığının olması şarttır.

Tablo 2.1.

Ebeveyn İnternet Bilgisi ve Çocukların İnternet Kullanımı Arasındaki Varsayımsal İlişki (Livingstone, 2001)

Ebeveynlerin İnternet tehlikelerine karşı farkındalıkları	Ebeveynlerin İnternet olanakları anlayışı	
	Düşük	Yüksek
Düşük	Gelişigüzel, riskli kullanım: Çocukların İnternet kullanımı gelişigüzel, tehlikelerin bazı riskleri çalışırken aynı zamanda yetersiz İnternet kullanımı eğilimiyle sonuçlanır.	Kendine güvenen ancak riskli keşif: Çocuklar İnterneti özgürce ve yaratıcı keşfeder ancak kötü hazırlanan bir dizi riske muhtemelen maruz kalır.
	Dikkatli, kısıtlı kullanım: Çocukların çevrimiçi faaliyetleri kendiliğinden öğrenme için yetersiz fırsat olmakla birlikte, siteler veya aktiviteleri dar bir alanda daha dikkatli, korkulu kısıtlama eğilimi oluşur.	Yaratıcı, yönetilen kullanım: çocukların İnternette faydalanması maksimum güven içerisindedir ve özgür keşif sırasında tehlikenin riskleri rehberlik ve uyarı sayesinde en aza iner.

2.2. Bilinçli ve Güvenli İnternet Kullanımı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

İnternetin bilinçli ve güvenli kullanımı ile ilgili en kapsamlı çalışma Avrupalı Çevrimiçi Çocuklar (EU Kids Online) Projesidir. Proje kapsamında 24 ülkenin katılımıyla sayısı 9-16 yaşları arasında 25142 çocuğa ve ebeveynlerine yüz yüze anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda zorbalık, cinsel mesaj alma, yabancılarla yüz yüze görüşme, kullanıcı tarafından oluşturulan zararlı içerik ve kişisel verilerin kötüye kullanımı ortaya çıkan çevrimiçi risklerdir. İnterneti en fazla okul çalışmaları (% 85), video klip izleme (%76), oyun oynama (% 83) ve anlık mesajlaşma (% 62) amacıyla kullanılmaktadırlar. Diğer kullanım amaçları arasında başkalarıyla fotoğraf (% 39) ya da mesajlar paylaşmak(% 31), web kamerası kullanma (% 31), dosya paylaşım siteleri (% 16) ve blog kullanma (% 11) yer almaktadır. Araştırmada çocukların %59'u sosyal ağ profiline sahip olduğu, sosyal ağ kullananların ise %26'sının profilinin herkese açık olduğu sonucu çıkmıştır.

Araştırmanın Türkiye’deki çocuklar ile ilgili sonuçlarına bakıldığında çocukların %46’sı sosyal paylaşım sitesindeki hesaplarını kendi kişisel bilgilerinin dışardan herkesin erişebileceği “herkese açık” seçeneği ile kullanmakta, diğer taraftan çocukların üçte biri bu bilgileri sadece arkadaşları ile paylaşmaktadır. Çocukların %19’u adres bilgilerini, %8’i ise telefon numaralarını sosyal paylaşım sitesinde paylaşmaktadır. Araştırmaya katılan çocuklar İnternet’i en fazla okul işleri için (%92,6) kullanmakla birlikte, İnternet’i video klip izlemek (%62,3), oyun oynamak (%51,7), sosyal ağ sitesindeki profiline giriş yapmak (%46,1), e-posta gönderip almak (%45,5), anlık ileti göndermek (%45,3), müzik ya da film indirmek (%45,2) ve haberleri okumak ya da izlemek (%42,2) için kullandıklarını da belirtmişlerdir.

Konu ile ilgili başka bir çalışma ise 2006 yılında yaşları 12-17 arasında değişen 935 çocuk ile yapılmış Pew Research Center’s İnternet & American Life Project araştırmasıdır. Araştırmaya göre 12-17 yaşları arasındaki çocukların %91’inin sosyal ağ sitelerindeki profilinde kendi fotoğrafı bulunduğu, %71’inin profilinde okul ismini ve yaşadığı şehir bilgisini paylaştığı, %53’ünün e-posta adresini paylaştığı, %20’sinin ise cep telefonu numarasını profilinde paylaştığı görülmüştür. Facebook kullanan çocukların %60’ı profilindeki bilgilerin arkadaşlarının görebileceği şekilde gizlilik ayarı yaparken, %25’inin profili kısmen özel olarak görünürken % 14’ünün ise profili herkese açık şekilde görünmektedir. Aynı araştırmada 14-17 yaş grubundaki çocukların 12-13 yaş grubundaki çocuklara göre daha fazla oranda bilgi paylaştıkları ortaya çıkmıştır.

Kişisel bilgi açısından, bütün katılımcılar gerçek adlarını yayınlamışlar, %97’si cinsiyetini, %97’i kendini tanıtacak gerçek bir fotoğrafını yayınlamış, %51’i yaşadığı yeri ve %88’i doğum tarihini yayınlamış, %67’si ise doğum tarihini tam olarak (gün-ay-yıl) paylaştığını belirtmiştir (Taraszow et al. 2008).

Williams ve diğerleri (2009) tarafından yapılan çalışmada 15-24 yaş aralığındaki sosyal ağ kullanıcılarının %58’i şehir, %78’i okul, %14’ü cep telefonu numarası, %14’ü adres, %66’sı ilişki durumunu ve %64’ünün doğum tarihi bilgisini paylaştıkları görülmektedir.

Acquisti ve Gross (2006) kolej öğrencileri ile yaptıkları araştırmada öğrencilerin %84’ü doğum tarihini, %39’u telefon numarasını, %24’ü ev adresini, %53’ü ise siyasi görüşünü Facebook profillerinde doğru ve tam olarak paylaştıklarını ifade etmişlerdir.

Vandebosh ve Cleemput (2007) yaptıkları bir araştırmada 10-18 yaşlar arası ergenlere İnternetin ve cep telefonunun olumsuz etkileri sorulmuş; tanımadığı insanlarla karşılaşmak, virüs bulaşması, pedofilik teşebbüsler, site çökertme, korkutulmak, tehdit edilmek, takip edilmek , uygunsuz görüntülerin bulunduğu web siteleri, kandırılma gibi yanıtlar almışlardır.

Dehue, Bolman ve Völlink (2008) yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin siber zorbalığa karşı görmezden gelme, zorbaya karşı zorbalık yapma, zorbadan gelen mesajları silme gibi tepkiler verirken, yaşadıkları siber zorbalığı birisine anlatma sorusuna öğrencilerin yaklaşık 1/3'ü kimseye söylemediğini, 1/3'ü okul arkadaşına söylediğini, kalan kısım ise aile üyelerine, okul dışından arkadaşına ve öğretmenine söylediğini belirtmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, verilerin toplanması, veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, veri toplama araçlarının uygulanması ve toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Ortaokul öğrencilerinin İnterneti bilinçli kullanma yaklaşımları ve problemlere karşı aldıkları önlemlerin belirlenmesi ve bulgular üzerinde cinsiyet ve sınıf seviyesi değişkenlerinin etkisinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma betimsel ve nedensel karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır. Karasar'a (2008) göre betimsel araştırmalar, var olan bir durumun tanımlanmaya çalışıldığı araştırmalardır. Nedensel karşılaştırma yöntemi, incelenen değişkenlerin kategorik olmasından dolayı değişkenlerin alt grupları arasında karşılaştırma yapılabilmesi ve gruplar arası farklılıkların sebeplerinin belirlenebilmesine imkân sağladığı için seçilmiştir. Nedensel karşılaştırma araştırma daha önceden gerçekleşmiş veya hâlihazırda mevcut bir olay ve durumun gerçekleştikten sonra kendi şartları içerisinde herhangi bir müdahaleye tabi tutulmaksızın olduğu şekliyle sebep veya sonuçlarının incelendiği ve elde edilen bulgulara dayalı olarak bazı sebep-sonuç ilişkilerinin kurulmaya çalışıldığı bir araştırma türüdür (Sözbilir, 2014). Nedensel karşılaştırmalı yöntemle göre tasarlanan araştırmalarda, belirli bir davranış kalıbına sahip olanlarla olmayanlar karşılaştırılarak, söz konusu davranış kalıbının olası sebepleri bulunur ve durum aynen resmedilir (Balcı, 2001; Karasar, 2002, 89-90). Ayrıca İnternet kullanım farkındalığına yönelik alt araştırma sorularının analizinde betimsel veriler kullanıldığı için tarama yönteminden de yararlanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Kars ilindeki MEB'e bağlı resmi ortaokullarda eğitim gören 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise 2013-2014

Eğitim Öğretim yılında birinci dönemde Kars ili merkezinde kolay ulaşılabilir okullar arasından kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen beş ortaokulda eğitim gören 5, 6, 7 ve 8. sınıftaki 442 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma örneklemine alınan okullar Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1.

Örnekleme Yeri Alan Ortaokullar

İl	İlçe	Okul
Kars	Merkez	Fevzipaşa Ortaokulu
		Kasım Kurşunoğlu Ortaokulu
		Halitpaşa Ortaokulu
		Gazi Ahmet Muhtar Paşa Ortaokulu
		Ziya Gökalp Ortaokulu

3.2.1. Çalışma Grubu Özellikleri-Betimsel İstatistikler

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, sınıf, günlük İnternet kullanım süresi, İnternete bağlandıkları araçlara ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2.

Ortaokul Öğrencilerinin Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım

		İKARYAÖ Anketi		SPSKA Anketi	
		f	%	f	%
Cinsiyet	Kız	108	45	115	56.9
	Erkek	132	55	87	43.1
	Toplam	240	100	202	100
Sınıf	5. Sınıf	38	15.8	61	30.2
	6. Sınıf	41	17.1	56	27.7
	7. Sınıf	64	26.7	31	15.3
	8. Sınıf	97	40.4	54	26.7
	Toplam	240	100	202	100
Günlük ortalama İnternet süresi	10-30 dk.	110	53.4	111	61
	31-60 dk.	59	28.6	54	29.7
	61-120 dk.	30	14.6	13	7.1
	121-360 dk.	7	3.4	4	2.2
	Toplam	206	100	182	100
İnternete Bağlanılan Araç	Masaüstü Bilgisayar	102	27.6	95	31.1
	Dizüstü Bilgisayar	72	19.5	86	28.2
	Tablet	29	7.9	36	11.8
	Cep Telefonu	90	24.4	59	19.3
	İnternet Kafe	76	20.6	29	9.5
	Toplam	369	100	305	100

İKARYAÖ: İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Risklere Yönelik Alınan Önlemler Anketi

SPSKA: Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanım Alışkanlıkları Anketi

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada veri toplama aracı olarak çocukların İnternet kullanımı, karşılaştıkları riskli durumlar, ailenin tutumlarını araştırmak amacıyla EU Kids Online (Avrupalı Çevrimiçi Çocuklar) projesinde kullanılan anketten yararlanılmıştır. Türkiye, 5 araştırmacının önderliğinde projeye katılmıştır (EU Kids Online METU, 2011). Anket uygulanmadan önce İngiltere’de 9-10, 11-12, 13-14 15-16 yaş grubundaki 14 öğrenciye bilişsel test (cognitive testing) uygulanmıştır. Bilişsel test, soruları anlama durumunu ve cevaplarken rahatsız olup olmadıklarını incelemek amacıyla yapılmaktadır. (Haddon ve Ponte, 2010; Livingstone, 2012). Bir sonraki aşamada ise bilişsel test diğer ülkelerde de uygulanmıştır. Dönütler doğrultusunda özellikle 9-10 yaş grubundaki öğrencilerin soruları rahat cevaplamalarını sağlamak amacıyla uzun ve karmaşık cümleler, kısa ve basit hale getirilmiş, özellikle İnternet terimlerini içeren anlaşılmayan kelimeler değiştirilmiş, rahatsız olacakları ve utanacakları sorular çıkarılmıştır.

Bu araştırmada ise anketin yüz yüze uygulanmaması, gözlem altında uygulanmasından dolayı ve uzun olması sebebiyle, veri toplama aracı İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Risklere Yönelik Alınan Önlemler Anketi ve Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanım Alışkanlıkları Anketi olarak iki farklı ankete bölünerek uygulanmıştır. Uygulama yapılmadan önce Atatürk Üniversitesi ve Kars İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne araştırma izni için başvurulmuş, gerekli yazışmalar yapılarak resmi izin alınmış ve bu takvim doğrultusunda okullarda çalışma yapılmıştır (Bknz. Ek-3). Uygulama yapılan okullarda önce öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmış ardından uygulama gerçekleştirilmiştir.

3.3.1. İnternet kullanım alışkanlıkları ve risklere yönelik alınan önlemler anketi (Bakınız EK 1)

Demografik bilgiler başta olmak üzere, İnternette sorunla karşılaşma durumları, sorunları paylaştıkları kişiler, sorunlara karşı alınan önlemler, ailenin İnternet kullanım düzeyi, öğrencinin İnternet kullanımına yönelik anne ve babanın davranışları, öğrencinin İnternet ortamındaki etkinliklerine ailenin izin verme durumlarını içeren çoklu seçmeli ve likert tipi yedi temel faktörden oluşan sorular yöneltilmiştir.

3.3.2. Sosyal paylaşım siteleri kullanım alışkanlıkları anketi

Demografik bilgiler başta olmak üzere sosyal paylaşım sitesindeki üyelik durumu, profil sayısı, kullandığı sosyal paylaşım siteleri, arkadaş ve grup sayıları, arkadaş listesinin kimlerden oluştuğu, profilinin dışardan görünürlüğü ve doğruluğu, sosyal paylaşım sitelerindeki kullanımı konusundaki düşünceleri, profil bilgilerinin gizliliği, İnternet kullanım amaçları, İnternette karşılaşılan sorunlar ve sorunlara karşı alınan önlemler, İnternetin güvenli kullanımı konusunda kimlerden bilgi alındığı ve alınmak istendiği ve İnterneti güvenli kullanmaya yönelik maddelerden oluşan likert ve çoklu seçmeli toplam 23 soru yöneltilmiştir. Sosyal paylaşım siteleri kullanım alışkanlıkları, profilin dışarıdan görünürlüğü, İnterneti güvenli kullanmaya yönelik beceriler likert tipi sorulardan oluşmuştur(Bakınız Ek2).

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada 498 anket uygulanmış, maddelerin geneli boş bırakılan ve yanlış işaretlemeler yapılan anketler geçersiz sayılmış ve geçerli 442 anket ile verilerin analizi yapılmıştır. Araştırmada, öğrencilere uygulanan veri toplama araçlarından elde edilen verilerin analizinden elde edilen verilerin analizinde SPSS 17.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Veriler değerlendirilirken, anne ve babanın İnternet kullanımını bilme durumu, öğrencinin İnternette yaptıklarını anne ve babanın bilme durumu, İnternet kullanımıyla ilgili anne ve babanın tepkisi, öğrencinin İnternetteki etkinliklerine ailenin izin verme durumu, sosyal paylaşım siteleri ile ilgili betimsel veriler (*üyeliliği, profil, grup, arkadaş sayısı, profil bilgilerinin doğruluğu ve gizliliği, sosyal paylaşım siteleri kullanım alışkanlıkları*) frekans ve yüzde kullanılarak genel durum betimlenmiş, öğrencilerin bilinçli İnternet kullanımının cinsiyet ve sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için ki-kare bağımsızlık testi kullanılmıştır. Parametrik olmayan testlerden olan ki-kare testi incelenen değişkenler kategorik olduğu için seçilmiştir. Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

3.4.1. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları

Araştırmada kullanılan anketler Avrupalı Çevrimiçi Çocuklar (EU Kids Online) projesindeki anketlerden faydalanılarak hazırlanmıştır. Anketler hazırlanmadan önce

faktörler belirlenmiş, konusunda uzman akademisyenler tarafından toplantılar ve değerlendirmeler yapılarak anketler hazır duruma getirilmiştir. Ayrıca anket sorularının kolay anlaşılabilirliği, rahat cevaplanabilirliğinin belirlenmesi amacıyla katılımcı her ülke 4 öğrenciye bilişsel test uygulamıştır. Bilişsel test sonucunda anlaşılmayan maddeler kavraması kolay biçimde düzeltilmiş, pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonucunda anketlere son hali vermiştir (Kaşıkçı ve diğerleri, 2012).

Anketler Kars ilinde uygulanmadan önce soruların ve maddelerin anlaşılabilirliği ve cevaplanabilirliğinin incelenmesi amacıyla Kars ili merkezde bulunan Halitpaşa ortaokulunda 5, 6, 7 ve 8. sınıfta öğrenim gören 2’şer öğrenci (bir kız bir erkek) olmak üzere sekiz öğrenciye önceden araştırmanın amacı hakkında bilgi verme ve izin alınmak suretiyle ses kaydı alınarak bilişsel görüşme yapılmış ve ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Ön uygulama sonucunda açık uçlu soruların bir kısmı çıkarılmış “Sosyal paylaşım sitelerinde kaç arkadaşın var”, “Sosyal paylaşım sitelerinde toplam kaç gruba üyesin”, “Günde ortalama kaç saat sosyal paylaşım sitesi kullanırsın” maddeleri ise açık uçlu soru yerine seçenekli soru maddesi olarak değiştirilmiştir. “İnternette gezinme geçmişini silebilirim” maddesi, “İnternette girdiğim web sayfalarının kaydını silebilirim” şeklinde düzenlenmiştir. Alınan önlemler sorusuna “Virüs temizleme programını çalıştırdım” seçeneği eklenmiştir. Veri toplama araçları esas uygulama için hazır hale getirilmiştir. Uygulama yapılan okullar sosyo-ekonomik düzey açısından birbirine yakın okullar olarak seçilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

4.1. Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanımlarına Yönelik Aile Yaklaşımları ve Ailenin İnternet Kullanımı Düzeyine İlişkin Bulgular

Öğrencilere göre ailenin İnternet kullanımı ve İnternette yaptıklarını ebeveynlerin bilme düzeyi Tablo 4.1’de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde annenin İnternet kullanmayı bilme düzeyine öğrencilerin %14’ü “çok”, %40.8’i “az” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin %45.2’si ise annesinin İnternet kullanmayı bilmediğini belirtmiştir. Burada annelerin İnternet kullanım düzeylerinin çok düşük olduğu dikkat çekmektedir. Öğrencilerin %38.1’i babalarının İnternet kullanmayı bilme düzeyini “çok”, %44.7’si “az” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin %17.3’ü babasının İnternet kullanmayı bilmediğini belirtmiştir. Bu bulgular babaların İnternet kullanım durumlarının annelere göre daha iyi olduğu anlamına gelmektedir.

Tabloya göre öğrenciye İnternette yaptıklarını annenin bilme durumu sorulduğunda % 52.4’ü “çok”, %27.9’u “az” düzeyde bildiklerini belirtmiştir. %19’u ise hiç bilmediğini belirtmiştir. Babanın bilme durumu ise %54.6’sı “çok”, %27.3’ü “az” düzeyinde bildiklerini belirtmiştir. %18.1’i ise hiç bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Anne ve babaların çocuklarının İnternette yaptıklarının bilme düzeylerini bilmede benzer orana sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.

Ebeveynlerin İnternet Kullanma ve Öğrencinin İnternette Yaptıklarını Bilme Sorusuna Ait Dağılım

		Çok		Az		Hiç	
		f	%	f	%	f	%
Anne ve babanın İnternet kullanım bilgi düzeyi	Anne	32	14	93	40.8	103	45.2
	Baba	86	38.1	101	44.7	39	17.3
Öğrencinin İnternette yaptıklarını anne ve babanın bilme düzeyi	Anne	120	52.4	64	27.9	45	19.7
	Baba	124	54.6	62	27.3	41	18.1

Öğrencilere İnternet kullanımı ile ilgili ailelerin tepkileri sorulmuş, % 12.4'ü “İnternette yaptıklarımla alakalı benimle konuşurlar”, %9,8'i “Bazı İnternet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıklarlar”, %9.5'i “İnterneti nasıl güvenli şekilde kullanacağımı anlatırlar”, %8.8'i “İnternette kendimle ilgili bilgileri paylaşmamam için beni uyarırlar” maddelerini en fazla oranda seçmişlerdir. Ayrıntılı bilgi Tablo 4.2 'da sunulmuştur.

Tablo 4.2.

Öğrencilerin İnternet Kullanımı İle İlgili Ebeveyn Tutumları

	%
İnternette yaptıklarımla alakalı benimle konuşurlar	12.4
Bazı İnternet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıklarlar	9.8
İnterneti nasıl güvenli şekilde kullanacağımı anlatırlar	9.5
İnternette yapması ya da bulunması zor olan bir konuda yardım ederler	9.2
İnternette kendimle ilgili bilgileri paylaşmamam için beni uyarırlar	8.8
Bilgisayardan gezindiğim siteleri incelerler	8.2
İnterneti kullanırken yakınımnda olurlar	8.1
İnternetteki bir şey beni üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde bana yardımcı olurlar	8
İnternetteki insanlara nasıl davranacağıma dair öğütler verirler	7.6
Ne yaptığıma karışmadan, yanıma oturarak benim yaptıklarımla izlerler	5.1
İnternette kendi başıma keşiflerde bulunup bir şeyler öğrenmem için beni cesaretlendirirler	5.1
İnternette benimle beraber etkinlikler yaparlar	4.6
İnternet kullanmamı engellerler	3.7

İnternet üzerinde yapılan etkinliklere ailelerin verdikleri tepkiler incelendiğinde öğrencilerin %46.7'si İnternet üzerinden mesajlaşma , %53.2'si, İnternette müzik ya da film indirmek, %53.6'sı İnternette video izlemek, %49'u Kendi sosyal ağ profilime sahip olmak, %68.1'i İnternet üzerinden oyun oynamak maddelerine “Ailem izin veriyor” seçeneğini seçmişlerdir. Öğrencilerin %70.9'u İnternette diğer kişilere kişisel bilgileri vermek ve %40.1'i ”Diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, video yüklemek” maddelerine “Asla izin vermiyorlar” seçeneğini seçmişlerdir. %20.5'i “İnternet üzerinden mesajlaşmak” %20.4'ü “İnternette müzik ya da film indirmek”, %23.5'i “İnternette video izlemek”, %23.5'i “Kendi sosyal ağ profilime sahip olmak”, %13.7'si

“İnternette diğer kişilere kişisel bilgilerini vermek”, %25.8’si “Diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, video yüklemek” maddelerine “*Bilgileri dahilinde izin veriyorlar*” seçeneğini seçmişlerdir. Öğrencilerin %6.2’si “İnternet üzerinden mesajlaşmak”, %6’sı “İnternette müzik ya da film indirmek”, %5.1’i “İnternette video izlemek”, %4.6’sı “Kendi sosyal ağ profilime sahip olmak”, %5.5’si “İnternette diğer kişilere kişisel bilgilerini vermek”, %6.6’si “Diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, video yüklemek”, %5.2’si “İnternet üzerinden oyun oynamak” maddelerine “*Haberleri olmuyor*” seçeneğini seçmişlerdir. Ayrıntılı bilgi Tablo 4.3’ de sunulmuştur.

Tablo 4.3.

Öğrencilerin İnternette Yaptığı Etkinliklere Ebeveynlerin Tepkisi

	Ailem izin veriyor	Bilgileri dâhilinde ya da denetim altında izin veriyorlar	Asla izin vermiyorlar	Haberleri olmuyor
	%	%	%	%
İnternet üzerinden oyun oynamak	68.1	17.1	9.5	5.2
İnternette müzik ya da film indirmek	53.2	20.4	20.4	6
İnternette video izlemek	53.6	23.5	17.9	5.1
İnternet üzerinden mesajlaşmak	46.7	20.5	26.7	6.2
Kendi sosyal ağ profilime sahip olmak	49	20.4	26	4.6
Diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, video yüklemek	27.5	25.8	40.1	6.6
İnternette diğer kişilere kişisel bilgilerini vermek	9.9	13.7	70.9	5.5

4.2. Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanım Farkındalığı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda Ortaokul öğrencilerinin İnternet kullanım amaçları, İnterneti bilinçli kullanmaya yönelik becerileri, İnterneti bilinçli kullanma konusunda bilgi alınan ve bilgi almayı düşündüğü kişilere ait veriler sunulacaktır.

4.2.1. Ortaokul öğrencilerinin internet kullanım amaçlarına ilişkin bulgular

Çalışmada ortaokul öğrencilerin İnternet kullanım amaçları incelenmiştir. Bu amaçlar arasında ödev yapmak (%15.8), oyun oynamak (%12.7), müzik dinlemek (%12.6), merak edilen şeyleri aramak (%12.1), video izlemek (%9), iletişim kurmak (%8.7) öncelikli olarak yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi Tablo 4.4’ te sunulmuştur.

Tablo 4.4

Öğrencilerin İnternet Kullanım Amaçlarına İlişkin Dağılımları

	%
Ödev yapmak için	15.8
Oyun oynamak için	12.7
Müzik dinlemek için	12.6
Merak ettiğim şeyleri aramak için	12.1
Video izlemek için	9.0
İletişim kurmak için	8.7
Haber okumak-güncel bilgilere ulaşmak için	8.6
Sosyal ağda paylaşım yapmak için	6.9
Dosya paylaşmak(fotoğraf, video, müzik..)için	6.6
Chat yapmak için	3.2
Yeni kişilerle tanışmak için	3
Diğer	0.7

4.2.2. Ortaokul öğrencilerinin İnterneti bilinçli kullanma düzeylerine ilişkin bulgular

Çalışmada öğrencilerin İnterneti bilinçli kullanma düzeyleri belirlenmiştir. Buna yönelik onların verdikleri cevaplar incelendiğinde; “İnterneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağıma dair bilgileri bulabilirim” (%16.2), “Üye olmam gereken bir sitenin güvenli olup olmadığını anlayabilirim” (%13.6), “Sosyal ağ oluşturma profilimde gizlilik ayarlarını değiştirebilirim” (%11.6), “Almak istemediğim mesajları ya da e-maileri engelleyebilirim” (%11) maddelerinin en fazla seçildiği görülmektedir. Ayrıntılı bilgi Tablo 4.5’ de sunulmuştur.

Tablo 4.5.

Öğrencilerin İnterneti Bilinçli Kullanmaya Yönelik Becerilerine İlişkin Dağılım

	%
İnterneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağıma dair bilgileri bulabilirim	16.2
Üye olmam gereken bir sitenin güvenli olup olmadığını anlayabilirim	13.6
Sosyal ağ oluşturma profilimde gizlilik ayarlarını değiştirebilirim	11.6
Almak istemediğim mesajları ya da e-mailleri engelleyebilirim	11.0
İnternette bulduğum bilgilerin doğruluğunu farklı siteleri karşılaştırarak test edebilirim	10.1
Bir İnternet sayfasını favorilerime/en sık kullanılanlara ekleyebilirim	9.6
İstemediğim reklam,e-posta ya da spam engelleyebilirim	9.6
Kötü amaçlı web sitelerini engellemek için gerekli ayarlamaları yapabilirim	9.3
İnternette girdiğim web sayfalarının kaydını silebilirim	9.2

4.2.3. Ortaokul öğrencilerinin interneti bilinçli kullanma konusunda yardım aldıkları ve yardım almayı düşündükleri kişilere ilişkin bulgular

Çalışmada öğrencilerin İnterneti bilinçli kullanma konusunda yardım aldıkları ve yardım almayı düşündükleri kişiler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, öğrenciler İnterneti güvenli kullanma konusunda en fazla anne (%15.4), baba (%15.9) ve kardeş/abla/ağabey 'den (%13.4) bilgi aldığı görülmüştür. Bilgi almak istenilen kişilere bakıldığında ise sırasıyla anne (%19), baba (%18.4), öğretmen (%12), arkadaşlar (%10.5) ve okulda düzenlenen etkinlikler (%10.5) görülmektedir. Ayrıntılı bilgi Tablo 4.6' da sunulmuştur.

Tablo 4.6.

İnterneti Bilinçli Kullanma Konusunda Yardım Aldıkları ve Yardım Almayı Düşündükleri Kişilere İlişkin Dağılım

	Yardım alınan kişi/kurum	Yardım almayı düşündüğü kişi/kurum
	%	%
Babamdan	15.9	18.4
Annemden	15.4	19.
Kardeşim/Ablam/Ağabeyimden	13.4	-
Diğer akrabalarım	9.6	-
Arkadaşlarımdan	6.7	10.5
İnternet sitelerinden	4.8	6.4
Öğretmenimden	8.3	12
Okulumda düzenlenen etkinliklerden	5.5	10.5
İnternet servis sağlayıcı-evine yada okuluna İnternet sağlayan şirketten(TTNET,SMILE ADSL)	3.7	5.7
Televizyondan	7.1	8
Radyo, gazete ya da dergilerden	5.1	8.8
Hatırlamıyorum	2.4	-
Hiç kimse/hiçbir kurumdan öğüt almadım	2.1	-

4.2.4. Ortaokul öğrencilerinin İnterneti kullanırken yaşadıkları problemlere ilişkin bulgular

Ortaokul öğrencilerinin İnternette karşılaşılan problemlerin başında; bilgisayara virüs bulaşması (%12.9), sosyal ağ şifresinin çalınması (%8.8), e-posta şifresinin çalınması (%8.1), korkutucu video veya resimlerle karşılaşma (%6.4), yabancı kişi tarafından kırııcı söz ve mesajların gönderilmesi (%6.1) gelmektedir. Ayrıntılı bilgi Tablo 4.7' de sunulmuştur.

Tablo 4.7.

Öğrencilerin İnternet Kullanırken Karşılaştıkları Problemlere İlişkin Dağılım

	%
Bilgisayarıma virüs bulaştı	12.9
Sosyal ağ (Facebook, Twitter) şifrem çalındı	8.8
E-posta şifrem çalındı	8.1
Dehşet verici/ korkutucu video veya resimlerle karşılaştım	6.4
Tanımadığım kişi/kişiler bana İnternet üzerinden kırıncı mesajlar (kırıncı söz, küfür) gönderdi	6.1
Bana istemediğim türden/ gereksiz mesajlar yada e-posta gönderildi	5.9
İstemediğim bir resmim İnternet’te paylaşıldı	5.7
Manevi duygularımı (dini, milli, siyasi, vb) rencide eden web siteleri ile karşılaştım	5.3
Şiddet içeren resim veya videolarla karşılaştım	5
Tanıdığım kişi/kişiler bana İnternet üzerinden kırıncı mesajlar (kırıncı söz, küfür) gönderdi	4.8
İstmeden cinsel içerikli resimlerle/videolarla karşılaştım	4.6
Daha önce tanımadığım ama arkadaş listeme eklediğim bir kişi ile sorun yaşadım	4.6
İnsanın başkalarına zarar verme yollarını anlatan web siteleriyle karşılaştım (öldürme, korkutma gibi)	4.2
Kendi e-posta adresimden haberim olmadan başkalarına e-posta gönderildi	3.9
Kişisel bilgilerim haberim olmadan başkaları tarafından kullanıldı (resim, cep telefonum, mail adresim, vs)	3.7
İnsanın kendine zarar verme yollarını anlatan web siteleriyle karşılaştım(intihar etme, uyuşturucu kullanma gibi)	3.7
İnternet üzerinden tehdit edildim	2.9
Diğer problemler	2
Dolandırıcı banka mesajları ile para kaybettim	1.3

4.2.5. Ortaokul öğrencilerinin İnterneti kullanırken yaşadıkları problemlere karşı aldıkları önlemlere ilişkin bulgular

Ortaokul öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlara karşı; tanımadığı kişilerden gelen arkadaşlık istekleri kabul etmeme (%14.6), sorun yaşanan kişiden gelen mesajları silme(%12.7), sorun yaşanan kişi ile iletişimi engelleme (%12.2), gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirme (%10.8) ve bir süre İnternet kullanmama (%10.5) en fazla alınan önlemler arasında yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi Tablo 4.8’ de sunulmuştur.

Tablo 4.8.

Öğrencilerin İnternette Karşılaştıkları Sorunlara Karşı Aldıkları Önlemlere İlişkin Dağılım

	%
Tanımadığım kişilerin arkadaşlık isteklerini kabul etmedim	14.6
Sorun yaşadığım kişiden gelen mesajları sildim	12.7
Sorun yaşadığım kişinin benimle iletişime geçmesini engelledim	12.2
Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirdim	10.8
Bir süre İnternet kullanmadım	10.5
Tanımadığım kişilerden gelen mesajları/mailleri açmadım	8.4
Virüs temizleme programını çalıştırdım	8.2
Sorun yaşadığım web sayfasını kullanmayı bıraktım	6.4
Sorunu İnternet sitesi yönetimine bildirdim.	5.5
Web sayfaları için filtre ayarlarını değiştirdim	5.2
Hatırlamıyorum	2.7
Hiçbiri	2.7

4.3. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Ağ siteleri Kullanım Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

Çalışmada, öğrencilerin %69.2'sinin sosyal paylaşım sitesine üyeliği bulunurken, %30.8'inin sosyal paylaşım sitesinde üyeliği bulunmadığı belirlenmiştir. Sosyal paylaşım sitesinde % 62.1'inin 1 tane %21.2'sinin 2 tane, %16.7' sinin ise 2 taneden daha fazla profili bulunmaktadır. En fazla kullanılan sosyal paylaşım sitesi %54.6 ile Facebook iken bunu sırasıyla %17.4 ile Youtube, %15.6 ile Twitter takip etmektedir. Öğrencilerin %29.3'ü 50'den az, %23.3'ü 50-100 arası, %19.5'i 101-150 arası, %9.8'i 150-250 arası, %18'i ise 250'den fazla sayıda sosyal paylaşım sitelerindeki arkadaşı bulunmaktadır. Üye olunan grup sayılarına bakıldığında %40.1'i sosyal paylaşım sitelerinde hiçbir gruba üye olmadığını belirtmiş, %32.8'i 5'ten az , %19'u 5-10 arası, %5.8'i 10-20 arası, %2.2'si ise 20'den fazla sayıda sosyal paylaşım sitelerinde gruba üyedir. Öğrencilerin %67.4'ü 10-30 dk. arası, %22'si 31-60 dk. arası, %7.6'sı 61-120 dk. arası, %3'ü 121-360 dk. arasında sosyal paylaşım sitelerinde zaman harcamaktadır. Öğrencilerin profilindeki kişilerin oranlarının %50'si önceden yüz yüze tanıdığı kişiler, %18.4'ü arkadaşlarının arkadaşları, %15.6'sı önceden tanımadığı

kişilerden oluşmaktadır. Profilinin görünürlüğü ile ilgili olarak öğrencilerin %34.8'i profilin tamamını herkese açık bir şekilde paylaşmaktadır. %33.3'ü sadece arkadaşları ile, %18.5'i görmesini istediği kişiler ile, %6.7'si arkadaşlarının arkadaşlarına profilinin görünür olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %52.9'u profildeki bilgilerinin doğru olduğunu belirtmiş, %39'u birazının doğru birazının yanlış olduğunu belirtmiştir. %8'i ise profildeki bilgilerinin doğru olmadığını belirtmiştir. Ayrıntılı bilgi Tablo 4.9'da sunulmuştur.

Tablo 4.9.

Öğrencilerin Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanımları İle İlgili Betimsel Veriler

		%			%
Sosyal paylaşım sitesinde üyelik var mı?	Evet	69.2	Sosyal Paylaşım Sitelerindeki profil Sayısı	1 tane	62.1
	Hayır	30.8		2 tane	21.2
				2 taneden daha fazla	16.7
Sosyal paylaşım sitelerinin kullanım oranları	Facebook	54.6	Sosyal paylaşım sitelerindeki arkadaş sayısı	50'den az	29.3
	Myspace	.9		50-100 arası	23.3
	Twitter	15.6		101-150 arası	19.5
	Google+	11.5		150-250 arası	9.8
	Youtube	17.4		250 den fazla	18
Sosyal paylaşım sitelerinde üye olunan grup sayısı	Hiçbir gruba	40.1	Sosyal paylaşım sitesinde harcanan süre	10-30 dk.	67.4
	5'ten az	32.8		31-60 dk.	22
	5-10 arası	19		61-120 dk.	7.6
	10-20 arası	5.8		121-360 dk.	3
Profilde kimler var?	20'den fazla	2.2	Profilin tamamını kimler görebilir?	Herkes	34.8
	Önceden de yüz yüze tanıdığım kişiler	50		Kısmen özel(Arkadaşları mın arkadaşları)	6.7
	Arkadaşları mın arkadaşları	18.4		Sadece arkadaşları m	33.3
	Önceden tanımadığım kişiler	15.6		Özel(Görmesini istediğim kişiler)	18.5
Profildeki bilgiler doğru mu?	Duruma göre değişir	9.9		Bilmiyorum	6.7
	Bilmiyorum	6.1			
	Evet	52,9			
	Hayır	8,1			
	Birazı doğru birazı yanlış	39,0			

Sosyal paylaşım sitelerinin kullanımı ile ilgili öğrencilerin %23.2'si “Bir sosyal paylaşım sitesinde birden fazla profilim vardır”, %20.7'si “Gerçek hayatta yaşadıklarımı paylaşıyorum”, %27.9'u “Nerede olduğumu paylaşıyorum”, %39.6'sı “Sosyal ağlarda nasıl gizlilik ayarı yapılacağını bilirim”, %29'u “Gizlilik ayarlarını yapmayı bilsem bile bu ayarları yapmam”, %20.9'u “Sosyal ağda havalı görünmek hoşuma gider” maddelerine “çok doğru” yanıtını vermişlerdir. %28.9'u “Gerçek hayatta yaşadıklarımı paylaşıyorum”, %30.1'i “Nerede olduğumu paylaşıyorum”, %27'si “Kendimi arkadaşlarımın paylaşımlarına yorum yapmak zorunda hissedirim” maddelerine “biraz doğru” yanıtını vermişlerdir. Ayrıntılı bilgi Tablo 4.10'da sunulmuştur

Tablo 4.10.

Öğrencilerin Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanım Alışkanlıklarına İlişkin Dağılım

	<i>Çok doğru</i>	<i>Biraz doğru</i>	<i>Hiç doğru değil</i>
	<i>%</i>	<i>%</i>	<i>%</i>
Sosyal ağlarda nasıl gizlilik ayarı yapılacağını bilirim	39.6	18.7	41.8
Gizlilik ayarlarını yapmayı bilsem bile bu ayarları yapmam	29	16	55
Nerede olduğumu paylaşıyorum	27.9	30.1	41.9
Bir sosyal paylaşım sitesinde birden fazla profilim vardır	23.2	15.2	61.6
Sosyal ağda havalı görünmek hoşuma gider	20.9	17.3	61.9
Gerçek hayatta yaşadıklarımı paylaşıyorum	20.7	28.9	50.4
Tanımadığım insanlara arkadaşlık isteği gönderirim	12.2	8.6	79.1
Sosyal ağlar yüzünden çevremdeki insanlara yeterince zaman ayıramam	11	15.4	73.5
Kendimi arkadaşlarımın paylaşımlarına yorum yapmak zorunda hissedirim	10.9	27	62
Paylaşımlarımda ailemin görmesini istemediğim şeyleri onlardan gizlerim	10.4	10.4	79.3
Sosyal ağ yüzünden derslerime yeterince zaman ayıramam	8.1	20.7	71.1
Gerçekte olduğumdan farklı biri gibi davranırım	7.4	14.7	77.9
Gerçek hayatta paylaşmadığım özel bilgilerimi paylaşıyorum	6.7	18.5	74.8
Arkadaş sayımı artırmak için programlar kullanırım	5.8	7.2	87.1
Sosyal paylaşım sitelerinde bazı sahte hesaplarım vardır	5.1	9.4	85.5
Sosyal ağlarda özel hayatımı paylaşmak hoşuma gider	3.7	11.8	84.6

Öğrencilerin %44.6'sı yüzünü gösteren fotoğrafını, %58.2'si adı ve soyadını, %57'si yaşadığı şehri, %25.2'si doğum tarihinin tamamını, %45'i okulunu, %19.5'i ilişki durumunu, %25.2'si aile üyelerini, %42.4'ü paylaşımlarını herkes ile paylaşmaktadır. Ayrıntılı bilgi Tablo 4.11'de sunulmuştur

Tablo 4.11.

Öğrencilerin Sosyal Paylaşım Sitelerindeki Profil Bilgilerinin Görünürlüğüne İlişkin Dağılım

	Herkes	Sadece arkadaşlarım	Sadece ben	Bilmiyorum
	%	%	%	%
Adım/Soyadım	58.2	31.3	7.5	3
Yaşadığım şehir	57	28.9	9.6	4.4
Yüzümü açıkça gösteren bir fotoğrafım	44.6	36.9	7.7	10.8
Paylaşımlarım(video, resim vb.)	42.4	45.5	7.6	4.5
Okulum	45	35.1	14.5	5.3
Doğum tarihimin tamamı	25.2	31.3	32.8	10.7
Aile üyelerim	25.2	31.5	33.1	10.2
İlişki durumum	19.5	20.4	37.2	23
Adresim	12.3	34.6	40	13.1
Telefon numaram	9.6	25.6	44.8	20

4.4. Ortaokul Öğrencilerinin İnterneti Bilinçli Kullanma Yaklaşımlarının ve Probleme Karşı Aldıkları Önlemlerin Cinsiyet Ve Sınıf Değişkeni Açısından İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerinin, İnterneti bilinçli kullanma yaklaşımlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki-Kare Testi sonucunda “sosyal ağ oluşturma profilimde gizlilik ayarlarını değiştirebilirim” maddesi dışında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$). Ayrıntılı bilgi Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.12.

Öğrencilerin Bilinçli İnternet Kullanımına Yönelik Becerilerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

		Evet	Hayır	Fikrim Yok		
		%	%	%	χ^2	p
Sosyal ağ oluşturma profilimde gizlilik ayarlarımı değiştirebilirim	Kız	41.8	64.7	75.5	16.704	.000
	Erkek	28.2	35.30	24.5		
Üye olmam gereken bir sitenin güvenli olup olmadığını anlayabilirim	Kız	53.3	70.8	58	2.499	.287
	Erkek	46.7	29.2	42		
İnternette bulduğum bilgilerin doğruluğunu farklı siteleri karşılaştırarak test edebilirim	Kız	55.7	42.5	65	4.929	.085
	Erkek	44.3	57.5	35		
Almak istemediğim mesajları ya da e-mailleri engelleyebilirim	Kız	52.3	54.8	64	1.795	.408
	Erkek	47.7	45.2	36		
İnternette girdiğim web sayfalarının kaydını silebilirim	Kız	48.6	58.5	66.1	4.217	.121
	Erkek	51.4	41.5	33.9		
İstemediğim reklam, eposta ya da spam engelleyebilirim	Kız	50.7	68.6	55.2	3.126	.210
	Erkek	49.3	31.4	44.8		
Kötü amaçlı web sitelerini engellemek için gerekli ayarlamaları yapabilirim	Kız	54.8	54.8	60.6	.580	.748
	Erkek	45.2	45.2	39.4		
Bir İnternet sayfasını favorilerime/en sık kullanılanlara ekleyebilirim	Kız	46.7	61.7	64.8	4.976	.083
	Erkek	53.3	38.3	35.2		
İnterneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağıma dair bilgileri bulabilirim	Kız	53.5	75	59.5	2.835	.242
	Erkek	46.5	25	40.5		

Tablo 4.13’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetinin, sorunlara karşı alınan önlemlere göre yapılan analiz sonucunda, istatistiksel bir ilişki yoktur ($p > .05$).

Tablo 4.13.

Öğrencilerin Sorunlara Karşı Aldıkları Önlemlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

		%	χ^2	p
Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirdim	Kız	47.6	3.238	.072
	Erkek	52.4		
Tanımadığım kişilerden gelen mesajları/mailleri açmadım	Kız	53.1	.395	.530
	Erkek	46.9		
Tanımadığım kişilerin arkadaşlık isteklerini kabul etmedim	Kız	50.6	2.408	.121
	Erkek	49.4		
Sorun yaşadığım kişiden gelen mesajları sildim	Kız	52.7	.851	.356
	Erkek	47.3		
Sorun yaşadığım kişinin benimle iletişime geçmesini engelledim	Kız	49.3	2.603	.107
	Erkek	50.7		
Sorunu İnternet sitesi yönetimine bildirdim	Kız	65.6	1.172	.279
	Erkek	34.4		
Web sayfaları için filtre ayarlarını değiştirdim	Kız	46.7	1.514	.236
	Erkek	53.3		
Bir süre İnternet kullanmadım	Kız	47.5	3.142	.076
	Erkek	52.5		
Sorun yaşadığım web sayfasını kullanmayı bıraktım	Kız	56.8	.001	1.000
	Erkek	43.2		
Virüs temizleme programını çalıştırdım	Kız	50	1.233	.267
	Erkek	50		
Hatırlamıyorum	Kız	56.2	.003	1.000
	Erkek	43.8		
Hiçbiri	Kız	62.5	.220	.794
	Erkek	37.5		

Tablo 4.14’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeylerinin, İnterneti bilinçli kullanma yaklaşımlarına göre yapılan analiz sonucunda, “Üye olmam gereken bir sitenin güvenli olup olmadığını anlayabilirim”, “Mesajları ya da e-mailleri engelleyebilirim”, “Sosyal ağ oluşturma profilimde gizlilik ayarlarını değiştirebilirim”, “İnternette girdiğim web sayfalarının kaydını silebilirim”, “Bir İnternet sayfasını favorilerime/en sık kullanılanlara ekleyebilirim”, “İnterneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağıma dair bilgileri bulabilirim” maddelerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

Tablo 4.14.

Öğrencilerin İnterneti Bilinçli Kullanma Yaklaşımlarının Sınıf Değişkenine Göre Karşılaştırılması

		Evet	Hayır	Fikrim yok	χ^2	<i>p</i>
		%	%	%		
Üye olmam gereken bir sitenin güvenli olup olmadığını anlayabilirim	5. sınıf	30.8	20.8	32	14.849	.021
	6. sınıf	29	37.5	26		
	7. sınıf	5.6	16.7	24		
	8. sınıf	34.6	25	18		
İnternette bulduğum bilgilerin doğruluğunu farklı siteleri karşılaştırarak test edebilirim	5. sınıf	20.3	47.5	30	24.865	.000
	6. sınıf	32.9	32.5	21.7		
	7. sınıf	6.3	12.5	21.7		
	8. sınıf	40.5	7.5	26.7		
Almak istemediğim mesajları ya da e-mailleri engelleyebilirim	5. sınıf	27.9	38.1	22	25.839	.000
	6. sınıf	32.6	33.3	20		
	7. sınıf	4.7	7.1	32		
	8. sınıf	34.9	21.4	26		
Sosyal ağ oluşturma profilimde gizlilik ayarlarını değiştirebilirim	5. sınıf	35.2	29.4	18.9	21.790	.001
	6. sınıf	27.5	32.4	28.3		
	7. sınıf	5.5	5.9	30.2		
	8. sınıf	31.9	32.4	22.6		
İnternette girdiğim web sayfalarının kaydını silebilirim	5. sınıf	31.9	29.3	22.6	21.512	.001
	6. sınıf	27.8	39	25.8		
	7. sınıf	2.8	9.8	27.4		
	8. sınıf	37.5	22	24.2		
İstemediğim reklam,e-posta ya da spam engelleyebilirim	5. sınıf	34.7	17.1	28.4	11.159	.084
	6. sınıf	26.7	34.3	29.9		
	7. sınıf	5.3	22.9	17.9		
	8. sınıf	33.3	25.7	23.9		
Kötü amaçlı web sitelerini engellemek için gerekli ayarlamaları yapabilirim	5. sınıf	31.5	31	27.3	7.956	.241
	6. sınıf	28.8	33.3	27.3		
	7. sınıf	5.5	14.3	19.7		
	8. sınıf	34.2	21.4	25.8		
Bir İnternet sayfasını favorilerime/en sık kullanılanlara ekleyebilirim	5. sınıf	33.3	29.8	20.4	17.006	.009
	6. sınıf	30.7	36.2	22.2		
	7. sınıf	5.3	8.5	27.8		
	8. sınıf	30.7	25.5	29.6		
İnterneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağıma dair bilgileri bulabilirim	5. sınıf	30.7	18.8	33.3	17.350	.008
	6. sınıf	28.3	56.2	23.8		
	7. sınıf	7.9	18.8	23.8		
	8. sınıf	33.1	6.2	19		

Tablo 4.15’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeylerinin alınan önlemlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Ki-Kare Testi yapılmıştır. Buna göre “*tanımadığım kişilerden gelen mesajları/mailleri açmadım*”, “*virüs temizleme programını çalıştırdım*”, “*hatırlamıyorum*”, “*hiçbiri*” maddeleri dışında, öğrencilerin sınıf düzeyleri ile problemlere karşı aldıkları önlemler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

Tablo 4.15.

Öğrencilerin Sınıf Düzeyinin Sorunlara Karşı Alınan Önlemlere Göre Karşılaştırılması

	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf		
	%	%	%	%	χ^2	p
Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirdim	28.6	34.9	4.8	31.7	9.336	.025
Tanımadığım kişilerin arkadaşlık isteklerini kabul etmedim	30.6	34.1	4.7	30.6	13.815	.003
Sorun yaşadığım kişiden gelen mesajları sildim	37.8	36.5	0	25.7	23.463	.000
Sorun yaşadığım kişinin benimle iletişime geçmesini engelledim	31	36.6	1.4	31	17.748	.000
Sorunu İnternet sitesi yönetimine bildirdim	31.2	43.8	0	25	9.415	.024
Web sayfaları için filtre ayarlarımı değiştirdim	33.3	26.7	0	40	7.856	.049
Bir süre İnternet kullanmadım	31.1	37.7	4.9	26.2	9.368	.025
Sorun yaşadığım web sayfasını kullanmayı bıraktım	28.9	42.1	0	28.9	9.791	.020
Tanımadığım kişilerden gelen mesajları/mailleri açmadım	26.5	34.7	6.1	32.7	5.857	.119
Virüs temizleme programını çalıştırdım	29.2	33.3	6.2	31.2	4.612	.202
Hatırlamıyorum	31.2	31.2	0	37.5	3.505	.320
Hiçbiri	18.8	31.2	0	50	7.018	.071

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Bu çalışmada öğrencilerin ailelerinin İnternet kullanımına yönelik yaklaşımlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın diğer bir amacı öğrencilerin İnternet kullanım farkındalıkları çeşitli açılardan ortaya çıkarmaktır. Ayrıca öğrencilerin İnterneti bilinçli kullanma yaklaşımları ve probleme karşı aldıkları önlemler cinsiyete ve sınıf düzeyine göre karşılaştırılması amaçlanmıştır.

5.1.1. Ailelerin internet kullanım düzeyleri

Çalışmada ilk olarak ebeveynlerin İnternet kullanım düzeyleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ebeveynlerin çoğunluğunun internet kullanım bilgi düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Özellikle annelerin İnternet kullanım bilgi düzeyi, babalara göre daha düşüktür. Sonuçlar Avrupalı Çevrimiçi Çocuklar araştırmasının Türkiye’deki sonuçları ile paralellik göstermektedir. Ayas ve Horzum(2013) de ikinci kademe öğrencileri ile yaptıkları çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bu durum annelerin aile içindeki rolleri ve sorumluluklarından dolayı İnternet kullanımına ayıracak fazla zamanlarının olmaması ve İnternete karşı olan ilgisizlikleri ile açıklanabilir.

Çalışmada elde edilen bir diğer sonuç ebeveynlerin çocuklarının İnternette yaptıklarının bilme düzeylerinin benzer orana sahip olduğu göstermiştir. Öğrenciler ailelerinin kendileriyle İnternette yaptıkları hakkında konuştuklarını, onlara bazı Web sayfaları hakkında açıklamalar yaptıklarını ve güvenli bir şekilde İnterneti nasıl kullanacaklarını anlattıklarını belirtmişlerdir. Az da olsa bazı ailelerin İnternet kullanımını engellediği de ortaya çıkarılmıştır. Bu sonuçlar bazı ailelerin çocukları İnternette iken bazı kaygılar yaşadıklarını göstermektedir. Ancak ebeveynlerin çocuklarına İnterneti bilinçli kullanmayı öğretme ve yönlendirme konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir.

Diğer yandan ebeveynler çocuklarının İnternet kullanımı ile ilgilenmemekte ve İnternetteki tehlikelerle baş başa bırakmaktadırlar. Tokel ve diğerlerinin (2013) araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin %39'u çocuklarına İnternet kullanımı ile ilgili sadece tavsiyelerde bulunup kararı çocuklarına bırakmakta, %11'i ise hiç karışmamaktadır. Pew İnternet (2016) araştırmasında ebeveynlerin %61'i çocuklarının ziyaret ettiği web sitelerini kontrol etmekte, %60'ı çocuklarının sosyal medya profilini kontrol etmekte, %55'i ise çevrimiçi olduğu zaman sınırlaması yaptığını belirtmiştir. Ayrıca ebeveynlerin %40'ı İnternette paylaşımlar ile ilgili çocuğu ile konuştuğunu, %36'sı ise İnternette başkalarına karşı davranışlar hakkında konuştuğunu ifade etmişlerdir.

Valcke ve diğerlerinin (2006) araştırmasında ise öğrencilerin %52'si evde İnternet kullanırken ebeveynleri tarafından hiç denetlenmediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin İnternette yaptıkları aktivitelerden ebeveynlerin yaklaşık yarısının haberdar olmadığı da ortaya çıkan bir diğer sonuçtur. Çocukların özellikle diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, video yükleme ve İnternet üzerinden mesajlaşma aktivitelerini ailelerine bildirmedikleri belirlenmiştir. Bu durum ya çocukların yaptıklarını ailelerinden gizlemelerinden ya da ailelerin İnternet kullanımı hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamalarından kaynaklanabilir.

5.1.2. Öğrencilerin İnternet kullanım farkındalıkları

Çocuklar İnternette vakit geçirirken ailelerin İnternette müzik ya da film indirmek, İnternette video izlemek ve İnternet üzerinden oyun oynamak gibi aktivitelerle izin verdikleri, İnternette diğer kişilere kişisel bilgilerini vermelerine ise asla izin vermedikleri görülmüştür. Çalışmada elde edilen sonuçlar çocukların interneti çoğunlukla ders ve eğlence amaçlı kullandıklarını ortaya çıkarmıştır. Kahraman ve diğerlerinin (2011) lise öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada benzer şekilde öğrenciler interneti sırasıyla en fazla ders, iletişim ve eğlence amaçlı kullandıklarını belirtmiştir. Bayraktar ve Gün (2006) ise ergenlerin genellikle İnterneti, iletişim ve eğlence ve bilgi edinme amacı ile kullandıklarını belirtmektedir. Cansever (2010) ilköğretim ikinci kademe öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada internetin en çok sırasıyla iletişim, eğlence ve okul ödevleri için kullandıklarını belirtmiştir. Avrupalı

Çevrimiçi Çocuklar Türkiye araştırmasında da internetin en fazla okul işleri için daha sonra ise eğlence amaçlı kullanıldığı sonucu çıkmıştır. Yapılan araştırmalara bakıldığında sonuçlar birbirine paralel şekildedir.

İnterneti bilinçli kullanmaya yönelik “İnterneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağıma dair bilgileri bulabilirim” (%16.2), “Üye olmam gereken bir sitenin güvenli olup olmadığını anlayabilirim” (%13.6), “Sosyal ağ oluşturma profilimde gizlilik ayarlarını değiştirebilirim” (%11.6), “Almak istemediğim mesajları ya da e-mailleri engelleyebilirim” (%11) maddeleri en fazla seçilen maddelerdir. Avrupalı Çevrimiçi Çocuklar Türkiye araştırmasında ise “İnternet’i nasıl güvenli kullanabileceğime dair bilgileri bulabilirim maddesi” %43.8, “Sosyal paylaşım sitelerinde gizlilik ayarlarını değiştirebilirim maddesi” %31.6, “İstenmeyen mesajların nasıl engellenebileceğini bilirim maddesi” ise %30.1 oranında seçilmiştir. Bu durum ülkemizdeki bilinçli kullanım düzeyinin Avrupa sonuçlarına göre biraz daha düşük olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak yine de öğrencilerin belli noktalarda bilgi sahibi oldukları da görülmektedir.

Ebeveynlerin yeterli bilgiye sahip olmamalarına rağmen öğrenciler en fazla anne ve babasından İnterneti bilinçli kullanma ile ilgili bilgi aldıklarını belirtmişlerdir. Bilgi almak istenilen kişilerin anne, baba, öğretmen, arkadaşlar ve okulda düzenlenen etkinlikler olduğu görülmektedir. Buna paralel olarak öğrencilerin İnterneti bilinçli kullanma bilgilerinin yüzeysel ve yetersiz olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ayas ve Horzum (2013) çalışmasında öğrencilerin İnternetle ilgili bir sorunla karşılaştığında annesinden ve babasından yardım aldığını ve yarısından fazlasının ise hiç kimseden yardım almadığını ifade etmiştir.

İnternette karşılaşılan problemler arasında bilgisayara virüs bulaşması, sosyal ağ şifresinin çalınması, e-posta şifresinin çalınması, korkutucu video veya resimlerle karşılaşma, yabancı kişi tarafından kırıci mesajların gönderilmesi öğrencilerin en sık karşılaştıkları sorunlardır. Vandebosh ve diğerlerinin (2009) yapmış olduğu çalışmada ise şifrelerin kırılması, hakaret etme, aldatma, virüs gönderme en çok görülen siber zorbalık biçimleri olarak ifade edilmiştir. Patchin ve Hinduja (2006) çalışmasında katılımcıların %29’unun alay etme, kırıci söz söyleme, tehdit etme ve uygunsuz içerikle karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre İnternette karşılaşılan sorunlara karşı tanımadığı kişilerden gelen arkadaşlık isteklerini kabul etmeme, sorun yaşanan kişiden gelen mesajları silme, sorun yaşanan kişi ile iletişimi engelleme, gizlilik/kişisel ayarlarını değiştirme ve bir süre internet kullanmama en fazla alınan önlemler arasında yer almaktadır. Arıcak ve diğerleri (2008) öğrencilerin sanal ortamda bir zorbalıkla karşılaştıklarında kullandıkları baş etme yöntemlerinin, rahatsızlık veren mesajı ve rahatsız eden kişiyi engelleme veya silme, yapan kişiye bunu durdurmasını söyleyebilme, kullanıcı hesabını değiştirme olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğunun sosyal paylaşım sitelerinde üyeliği bulunmaktadır. Çoğunlukla 10-30 dakika arasında zaman geçirmektedirler. Öğrenciler profillerindeki kişilerin çoğunluğunu tanıdıklarını belirtirken, önceden tanımadığı kişilerin bulunduğunu belirtenler de mevcuttur. Araştırma sonucunda öğrencilerin %29.3'ü 50'den az, %23.3'ü 50-100 arası, %19.5'i 101-150 arası, %18'i 250 den fazla, %9.8'i ise 150-250 arası sosyal paylaşım sitelerinde arkadaşı bulunduğunu belirtmiştir. Sel'in (2013) yaptığı çalışmada öğrencilerin %10'unu en fazla 50 arkadaşı varken; %5'inin 1000 den fazla , %33'ünün 50-200 arasında, %28'inin 200-300 arasında, %24'ünün 300-1000 arasında arkadaşı vardır. Diğer bir çalışmada ise kullanıcıların % 27.2'sinin Facebook arkadaş listesinde 100-200, % 20.2'sinin 50- 100, % 19.8'nin 300-500, % 19.4'ünün 200- 300, % 13.3'ünün ise 500'den fazla arkadaşı bulunduğu belirtilmektedir (Şener, 2009).

Sosyal ağ siteleri kullanım alışkanlıklarına bakıldığında öğrencilerin yarıya yakını gizlilik ayarlarını yapmayı bildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %23.2'si birden fazla profili olduğunu, %27.9'u nerede olduğunu paylaştığını, %20.7'si gerçek hayatta yaşadıklarını paylaştığını, %29'u gizlik ayarlarını bilse dahi yapmayacağını belirtmiştir.

Çalışma sonucunda profilinin görünürlüğü ile ilgili olarak öğrencilerin %35'i profilin tamamını herkese açık bir şekilde paylaşmaktadır. Diğerlerinin profilleri sadece arkadaşları, görmesini istedikleri kişiler ya da arkadaşlarının arkadaşlarına görünür durumdadır. Öğrencilerin yarısından fazlası profildeki bilgilerinin doğru olduğunu belirtmiştir. Yine öğrencilerin yaklaşık yarısı yüzünü açıkça gösteren fotoğrafı, okulunu ve aile üyelerini profilinde paylaşmaktadır. Pew Internet & American Life Project'in 2007 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre profil görünürlüğü olan kullanıcıların

%31'inin profili herkese açık, %45'inin ise arkadaşlarına açıktır. %1 ise profilinin kimlere görünür olduğunu bilmemektedir. Başka bir çalışmada ortaokul öğrencileri okul adı %23,3, memleket %43,3, yaşadığı yer %46,7 ve akraba bilgilerini %38,3 oranıyla herkese açık olarak paylaşmaktadır. Öğrencilerin, Facebook ortamında cep telefonu numaralarını %6 oranında arkadaşlarıyla paylaştığı, %17'sinin ise sadece kendisinin ulaşabileceği biçimde kayıtlı olduğu görülmüştür (Sel, 2013). Mert ve diğerleri (2012) ortaokul öğrencileri ile yaptıkları araştırmada öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (%85) sosyal paylaşım sitesinde doğum tarihini, %38 oranında nerede olduğunu belirten durum bilgisini, %7 oranında telefon numarasını, %6 oranında aile üyelerinin bilgilerini ve %3 oranında ev adresini paylaştığını ortaya çıkarmışlardır. Gross ve Acquisti (2005) 'nin çalışmasında benzer şekilde birçok öğrencinin doğum günü, cep telefonu, adres, e-posta gibi kişisel bilgilerini tam ve doğru verdikleri sonucu çıkmıştır. Taraszow ve diğerleri (2008) yapmış oldukları çalışma sonucunda kişisel bilgilere ilişkin olarak, tüm katılımcılar gerçek isimlerini, % 97'si cinsiyetini, % 97'si onları tanıtacak bir profil resmini, % 51'i memleketini ve % 67'si doğum tarihinin tamamını yayınladıkları ortaya çıkmıştır. Williams ve diğerleri (2009) tarafından yapılan çalışmada ise 15-24 yaş aralığındaki sosyal ağ kullanıcılarının %58'i şehir, %78'i okul, %14'ü cep telefonu numarası, %14'ü adres, %66'sı ilişki durumunu ve %64'ünün doğum tarihi bilgisini paylaştıkları görülmektedir. Acquisti ve Gross (2006) kolej öğrencileri ile yaptıkları araştırmada öğrencilerin %84'ü doğum tarihini, %39'u telefon numarasını, %24'ü ev adresini, %53'ü ise siyasi görüşünü Facebook profillerinde doğru ve tam olarak paylaştıklarını ifade etmişlerdir.

5.1.3. İnterneti Bilinçli Kullanma Yaklaşımları Ve Probleme Karşı Aldıkları Önlemlerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi

İnterneti bilinçli kullanma yaklaşımlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda kız ve erkeklerin benzer davranışlarda bulundukları belirlenmiştir. Türkoğlu (2013) ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla problemlili internet kullanımı eğiliminde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sınıf düzeyine göre ise farklı davranışlar sergiledikleri görülmüştür. “Üye olmam gereken bir sitenin güvenli olup olmadığını anlayabilirim” ,“mesajları ya da e-mailleri engelleyebilirim” ,“Sosyal ağ oluşturma profilimde gizlilik ayarlarını değiştirebilirim”, “İnternette girdiğim web

sayfalarının kaydını silebilirim”, “Bir internet sayfasını favorilerime/en sık kullanılanlara ekleyebilirim”, “İnterneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağıma dair bilgileri bulabilirim” maddelerinde sınıf düzeylerine göre farklı davranışlar sergilenmektedir. Türkoğlu (2013)14-18 yaşları arasındaki öğrencilerle yaptığı çalışmada yaş değişkeninin problemleri internet kullanımını etkilemediğini ifade etmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeylerinin sorunlara karşı alınan önlemlere göre yapılan analiz sonucunda ise, “Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirdim”, “Tanımadığım kişilerin arkadaşlık isteklerini kabul etmedim”, “Sorun yaşadığım kişiden gelen mesajları sildim”, “Sorun yaşadığım kişinin benimle iletişime geçmesini engelledim”, “Sorunu internet sitesi yönetimine bildirdim”, “Web sayfaları için filtre ayarlarını değiştirdim”, “Bir süre internet kullanmadım”, “Sorun yaşadığım web sayfasını kullanmayı bıraktım” maddelerinde farklı davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Çalışmada öğrenciler İnternet ve sosyal ağların kullanımı ile ilgili gizlilik ve riskler konusunda bilinçli olduklarını iddia etmektedirler. Ancak aktiviteleri ve risklere karşı aldıkları önlemler İnterneti bilinçli kullanma konusundaki farkındalıklarının düşük olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin internette risklerle fazla karşılaşmamaları İnternette harcadıkları sürelerin fazla olmamasından kaynaklanabilir.

5.2. Sonuçlar

Çalışmadan elde edilen sonuçlar madde madde aşağıda belirtilmiştir:

- Çalışmada öğrenciler İnternet ve sosyal ağların kullanımı ile ilgili gizlilik ve riskler konusunda bilinçli olduklarını iddia etmektedirler. Ancak aktiviteleri ve risklere karşı aldıkları önlemler İnterneti bilinçli kullanma konusundaki farkındalıklarının düşük olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin internette risklerle fazla karşılaşmamaları İnternette harcadıkları sürelerin fazla olmamasından kaynaklanabilir.
- Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin çocuklarına İnterneti bilinçli kullanmayı öğretme ve yönlendirme konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir. Diğer yandan ebeveynler çocuklarının İnternet kullanımı ile ilgilenmemekte ve İnternetteki tehlikelerle baş başa bırakmaktadırlar.

- Ebeveynlerin yeterli bilgiye sahip olmamalarına rağmen öğrenciler en fazla anne ve babasından İnterneti bilinçli kullanma ile ilgili bilgi aldıklarını belirtmişlerdir. Buna paralel olarak öğrencilerin İnterneti bilinçli kullanma bilgilerinin yüzeysel ve yetersiz olduğu sonucuna ulaşılabilir.
- Öğrenciler İnternette çok fazla zaman harcamamaktadırlar. Bundan dolayı İnternette karşılaştıkları problemler diğer çalışmalara oranla düşüktür.
- Ebeveynlerin çoğunluğunun internet kullanım bilgi düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle annelerin internet kullanım bilgi düzeyi, babalara göre daha düşüktür.
- Öğrencilerin internette yaptıkları aktivitelerden ebeveynlerin yaklaşık yarısı haberdar değildir. Ebeveynlerin büyük çoğunluğu, öğrencilerin internet kullanımı ile ilgili destekleyici veya yönlendirici tutum ve davranışlarda bulunmamaktadır.
- Ebeveynlerin büyük çoğunluğu öğrencilerin İnternette diğer kişilere kişisel bilgilerini vermesine izin vermemektedir. Ebeveynlerin yarısına yakın bir kısmı ise öğrencilere diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, video yüklemesine izin vermemektedir.
- Öğrenciler, interneti çoğunlukla ders ve eğlence amaçlı kullanmaktadırlar.
- İnterneti bilinçli kullanmaya yönelik becerileri düşük seviyededir. Öğrenciler İnterneti güvenli kullanma konusunda en fazla aile üyelerinden bilgi aldıklarını belirtmişlerdir.
- İnternette karşılaşılan problemler arasında bilgisayara virüs bulaşması, sosyal ağ şifresinin çalınması, e-posta şifresinin çalınması, korkutucu video veya resimlerle karşılaşma, yabancı kişi tarafından kırıcı mesajların gönderilmesi öğrencilerin en sık karşılaştıkları sorunlardır. Öğrencilerin yarısına yakın bir oranda sosyal paylaşım sitesindeki profili herkese açıktır.
- Sosyal ağ oluşturma profilimde gizlilik ayarlarını değiştirme becerisi erkek öğrencilerin daha yüksek düzeyde çıkmıştır. Öğrencilerin sınıf düzeylerinin, interneti bilinçli kullanma yaklaşımlarında ve sorunlara karşı alınan önlemlere göre yapılan analizde bazı maddelerde farklılıklar ortaya

çıkmiştir. Bu sonuç sınıf düzeyi arttıkça teknoloji kullanımı bilincinin artması ile açıklanabilir.

5.3. Öneriler

Günümüzde çocukların teknolojik araçlara daha fazla sahip olması ve Fatih projesi kapsamında her öğrenciye tablet dağıtımı göz önüne alındığında bilinçli İnternet kullanımı daha çok öneme sahip olmaktadır. Bu nedenle ebeveynlere, öğretmenlere, topluma ve devlete sorumluluklar düşmektedir. Çalışma kapsamında elde edilen verilerden ve araştırmacının deneyimlerinden yola çıkılarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Çocukların İnternet kullanımında büyük bir role sahip olan ebeveynlerin İnternet riskleri ve güvenli İnternet kullanımı konusunda farkındalıklarını artırıcı çalışmalar yapılmalıdır.
- Fatih projesi bileşenlerinden biri olan Bilişim Teknolojilerinin ve İnternetin Bilinçli kullanımının sağlanması için ebeveynlere ve çocuklara seminerler verilmelidir.
- Çocukların İnternette uygunsuz içerikle karşılaşmalarını önlemek amacıyla ebeveynlere Filtre programı kullanımı eğitimi verilmelidir.
- Ebeveynler, çocuklar İnternet kullanırken serbest bırakmamalı, kullanım zamanında sınırlama yapmalı ve kullanımı denetlemelidirler.
- Ebeveynler çocuklarının sosyal paylaşım sitelerinde paylaştıkları bilgiler ve iletişim kurdukları kişiler hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar.
- Ebeveynler çocuklarının İnternet kullanımında rehber konumunda olmalı ve onları yönlendirici bir tutum sergilemelidirler.
- Ebeveynler, çocukları ile iyi bir iletişim kurabilmek için teknoloji kullanımı konusunda kendilerini geliştirmelidirler.
- Çocuklara İnternet'in risklerine karşı farkındalıklarını artırmak ve risklere karşı alınabilecek önlemler ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Özellikle sosyal paylaşım sitelerinde kişisel ve özel bilgilerin paylaşımının kötü sonuçlarına dikkat çekilmelidir.

- Okullarda “Bilinçli ve Güvenli İnternet Kullanımı” konusunun Bilişim Teknolojileri dersi müfredatına dâhil edilmesi çocukların teknoloji kullanımına fayda sağlayacaktır.
- Bilgisayar evde ortak alanda bulundurulmalıdır.
- İnternet servis sağlayıcılarının sunduğu güvenli İnternet hizmeti ve İnternet İhbar Merkezi uygulamaları veli ve öğrencilere tanıtılmalıdır.
- Okuldaki rehberlik çalışmalarına Siber zorbalığı önleme ve siber zorbalıkla baş etme konuları eklenmelidir.
- Bilinçli İnternet kullanımı ile ilgili aileler ve çocuklar için dikkat çekici ve uyarıcı kısa filmler hazırlanarak kamu spotu olarak izletilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksaray, S. (2011). *Siber Zorbalık*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(2).
- Anderson, M. (2016). *Parents, Teens and Digital Monitoring*. Pew Internet & American Life Project. http://www.pewinternet.org/files/2016/01/PI_2016-01-07_Parents-Teens-Digital-Monitoring_FINAL.pdf (Erişim tarihi:20.01.2016)
- Arıca, T.,Siyahhan, S., Uzunhasanoglu, A., Sarıbeyoglu, S., Çıplak, S., Yılmaz, N. vd. (2008). *Cyberbullying among Turkish adolescents*. Cyber Psychology & Behavior, 11(3), 253-261.
- Ayas, T.,Horzum, M. B. (2013). *İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(39), 46-57.
- Batmaz, M.,Ayas, T. (2013). *İlköğretim İkinci Kademedeki Öğrencilerin Psikolojik Belirtilere Göre Sanal Zorbalık Düzeylerinin Yordanması*. Sakarya University Journal of Education, 3(1), 43-53.
- Bayraktar, F.,& Gün, Z. (2006). *Incidence and correlates of Internet usage among adolescents in North Cyprus*. CyberPsychology & Behavior, 10(2), 191-197.
- Boyd, D.,Ellison, N. (2007). *Social network sites: Definition, history, and scholarship*. Journal of Computer-Mediated Communication, 13(1), 210-230.
- Brown, R. (2009). *Public Relations and the Social Web: How to use social media and web 2.0 in communications*. KoganPagePublishers.
- Cansever, B., A. (2010). *Ergenlerin toplumsallaşmasında İnternet kullanımının aile ve okul bağlamında yarattığı sorunlar*. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çetinkaya, B. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde siber zorbalığın yaygınlığı*. Yüksek lisans tezi.Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çubukcu, A.,Bayzan, Ş. (2013). *Türkiye’de Dijital Vatandaşlık Algısı ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı ile Artırma Yöntemleri*. Middle Eastern & African Journal of Educational Research, 5, 148-174.

- Erdoğan, G.,Bahtiyar, Ş. (2014). *Sosyal Ağlarda Güvenlik*. XVI. Akademik Bilişim Konferansında sunulan bildiri, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- EuKids Online METU, (2011). *EuKids Online Projesi Ekibi*, Türkiye Araştırma Grubu, ODTÜ. Alıntı <http://eukidsonline.metu.edu.tr/node/36>
- Gençer, S. L. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık durumlarının internet kullanım profilleri ve demografik özelliklere göre farklılıklarının incelenmesi*. Doktora tezi. SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Gülbahar, Y., Kalelioğlu, F., & Madran, O. (2010). *Sosyal ağların eğitim amaçlı kullanımı*. XV. Türkiye’de İnternet Konferansı, 2-4.
- Gross, E. F.,Juvonen, J., &Gable, S. L. (2002). *Internet use and well-being in adolescence*. Journal of social issues, 58(1), 75-90.
- Hinduja, S.,Patchin, J.W. (2006). *Cyberbullying emotional and psychological consequences*,http://cyberbullying.org/cyberbullying_emotional_consequences.pdf
Erişim tarihi: 06.01.2015
- Juvonen, J.,Gross, E. F. (2008).*Extending the school grounds?—Bullying experiences in cyberspace*. Journal of School health, 78(9), 496-505.
- Kahraman, S., Yalçın, S. A., & Çevik, C. (2011) *Lise öğrencilerinin internet kullanımı*.5. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumunda Sunulan Bildiri, Fırat Üniversitesi, Elazığ
- Karaarslan, E., Akın, G., Demir, H. (2008). *Kurumsal Ağlarda Zararlı Yazılımlarla Mücadele Yöntemleri*. Akademik Bilişim Konferansında sunulan Bildiri, Çanakkale.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kaşıkcı, D. N.,Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E., & Ogan, C. (2014). *Türkiye ve Avrupa'daki Çocukların İnternet Alışkanlıkları ve Güvenli İnternet Kullanımı*. Education&Science/Eğitim ve Bilim, 39(171).
- Lenhart, A.,& Madden, M. (2007). *Social networking websites and teens: An overview* (pp. 1-7). Pew/Internet.

- Livingstone, S. (2001). Online freedom and safety for children.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2010). Risks and safety on the internet. *The perspective of European children. Final findings from the EU Kids Online survey of*, 9-16.
- Madden, M.,Lenhart, A., Duggan, M., Cortesi, S.,Gasser, U. (2014). *Teensandtechnology 2013*,PewResearch Internet Project. World Wide Web, <http://www.pewinternet.org/2013/03/13/teens-and-technology-2013/> (Erişim tarihi: Mart 2015)
- Mert, M., Bülbül, H. İ., Sağıroğlu, ř. (2012). *Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda güvenli İnternet kullanımı*. Tbav Bilim dergisi, 5(4), 1-12.
- Özdayı, E. (2010) *Sosyal etki açısından sosyal paylaşım ağlarının Kişilerarası iletişim kullanımları: Facebook kullanıcıları üzerine bir araştırma*. Yüksek lisans tezi. İstanbül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbül.
- zdemir, M., Akar, F. (2011). *Lise ęrencilerinin siber-zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 4(4), 605-626.
- Patchin, J. W.,Hinduja, S. (2006). *Bullies move beyond the schoolyard a preliminary look at cyberbullying*. Youth violence and juvenile justice, 4(2), 148-169.
- Saar, E. E., (2010). Social network sites, user rights and Internet governmentality. Master'sThesis, Kadir Has University, Institute of SocialSciences. İstanbl.
- Sel, H. (2013). Erişim, Güvenlik ve Gizlilik Boyutunda Ortaokul ęrencilerinin Facebook Kullanımı.
- Stone, E. F.,Gueutal, H. G., Gardner, D. G., &McClure, S. (1983). *A field experiment comparing information-privacy values, beliefs, and attitudes across several types of organizations*. Journal of applied psychology, 68(3), 459.
- Subrahmanyam, K. *Ergenlerde yeni medya kullanımının etkileri/sosyal etkiler ve beliren bilişsel etkiler*. Bildiriler Kitabı, 223.
- şener, G. (2009). *Türkiye'de Facebook kullanımı araştırması*. XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı, 12-13.

- Tokel, S. T., Başer, D., İşler, V. (2013). *Türkiye'deki Ebeveynlerin Çocuklarının İnternet ve Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanımına Yönelik Bilgi Seviyeleri ve Algıları*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(1).
- Valcke, M., Schellens, T., Van Keer, H., Gerarts, M. (2007). *Primary school children's safe and unsafe use of the Internet at home and at school: An exploratory study*. Computers in Human Behavior, 23(6), 2838-2850.
- Valkenburg, P. M., & Soeters, K. E. (2001). *Children's Positive and Negative Experiences With the Internet An Exploratory Survey*. Communication Research, 28(5), 652-675.
- Vandebosch, H., Van Cleemput, K. (2009). *Cyberbullying among youngsters: Profiles of bullies and victims*. New media & society, 11(8), 1349-1371.
- Williams, K., Boyd, A., Densten, S., Chin, R., Diamond, D., Morgenthaler, C. (2009). *Social networking privacy behaviors and risks*. Seidenberg School of CSIS, Pace University, USA.
- Yaman, E., Eroğlu, Y., Peker, A. (2011). *Okul zorbalığı ve siber zorbalık*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Yavanoğlu, U., Sağıroğlu, Ş., Çolak, İ. (2012). *Sosyal ağlarda bilgi güvenliği tehditleri ve alınması gereken önlemler*. Politeknik Dergisi, 15(1).
- Yılmaz, S. (2006). *İnternet ve İnternet kafelerin ilk ve ortaöğretim öğrencilerine etkileri (İstanbul örneği)*. Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Young, K. S. (2004). *Internet addiction a new clinic alphenomen onandits consequences*. American behavioral scientist, 48(4), 402-415.
- Yücel, N. (2009). *Ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Zhao, S., Grasmuck, S., Martin, J. (2008). *Identity construction on Facebook: Digital empowerment in anchored relationships*. Computers in human behavior, 24(5), 1816-1836.

İNTERNET KAYNAKLARI

web1: <http://www.internetlivestats.com/internet-users-by-country> (2014 Aralık'ta alınmıştır)

web2: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> (2015 Mart 'ta alınmıştır.)

web3: <http://newsroom.fb.com/company-info/> (Erişim tarihi: Eylül 2014)

web4: <http://www.socialmediatr.com/blog/sosyal-paylasim-sitelerinin-tanimi/> (Erişim tarihi: Ekim 2014)

web5: <http://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/>

web6: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Twitter> (Erişim tarihi: Ekim 2014)

web7: <http://www.socialbakers.com/statistics/twitter/> (Erişim tarihi: Ekim 2014)

WEB8: <https://tr.wikipedia.org/wiki/YouTube> (Erişim tarihi: Kasım 2014)

Web9: <https://www.youtube.com/yt/press/statistics.html> (Erişim tarihi: Ekim 2014)

EKLER

EK 1. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET KULLANIM ALIŞKANLIKLARI VE RİSKLERE YÖNELİK ALINAN ÖNLEMLER ANKETİ

Sevgili öğrenciler bu ankette sizlerin İnternet kullanım alışkanlıkları ve karşılaşılan risklere yönelik alınan önlemler ile ilgili sorular bulunmaktadır. Bu anket tamamen sizinle ilgilidir, bu nedenle olabildiğince dürüst cevaplar vermeniz önemlidir. Cevaplarınız tanıdığınız diğer kişiler tarafından görülmeyecektir. Lütfen size uyan seçeneği X işareti koyarak işaretleyiniz.

A. Demografik Bilgiler

1. Cinsiyet: Kız[] Erkek[]
2. Sınıf :.....
3. Günde ortalama kaç saat İnternet kullanırsın?
10-30 dk.[] 31-60 dk. [] 61-120 dk. [] 121-360 dk. []
4. İnternete hangi araçla bağlanıyorsun? (birden fazla araç ismini işaretleyebilirsiniz)

	Evet
Masaüstü bilgisayarım	
Dizüstü bilgisayarım	
Tablet	
Cep telefonum	
İnternet kafe yoluyla	

5. İnternette hangi yolla iletişim kuruyorsun? (birden fazla yol işaretleyebilirsiniz)

	Evet
E-posta	
Sosyal ağdan mesajlaşma (facebook, twitter, Google+, myspace ...)	
MSN ya da diğer anlık mesajlaşma araçları	
Forumlar	
Diğer (Lütfen adını yazınız:	

6. **Daha önce İnternet üzerinde bir sorunla karşılaştın mı? Ne tür sorunlarla karşılaştın?** (müstehcen resimlerle karşılaşma, tehdit alma, şiddetli içeriklerle karşılaşma gibi)

7. Yaşadığın bu durumu kimlerle paylaştın? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a. Annem	
b. Babam	
c. Kardeşim/Ablam/Ağabeyim	
d. Diğer akrabalarım (teyze, amca, kuzen vs.)	
e. Arkadaşlarım	
f. Öğretmenlerim	
g. Tanımadığım kişiler	
h. Hiç kimseyle	

8. Bu gibi durumlarla karşılaştıktan sonra ne tür önlemler aldın? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsin)

i. Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirdim	
j. Tanımadığım kişilerden gelen mesajları/mailleri açmadım	
k. Tanımadığım kişilerin arkadaşlık isteklerini kabul etmedim	
l. Sorun yaşadığım kişiden gelen mesajları sildim	
m. Sorun yaşadığım kişinin benimle iletişime geçmesini engelledim	
n. Sorunu internet sitesi yönetimine bildirdim.	
o. Web sayfaları için filtre ayarlarını değiştirdim.	
p. Bir süre internet kullanmadım	
q. Sorun yaşadığım web sayfasını kullanmayı bıraktım	
r. Hatırlamıyorum	
s. Hiçbiri	

B. Aile Yönlendirmesi

9. Annenin eğitim durumu:

İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek lisans/doktora ☐

10. Babanın eğitim durumu:

İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek lisans/doktora ☐

11. Sence annen, baban ve öğretmenin internet kullanmayı bilme durumu nasıldır?

	Çok	Az	Hiç
a. Annem			
b. Babam			

12. Sence anne ve babanın senin internette yaptıklarınla ilgili ne kadar bilgileri vardır?

	Çok	Az	Hiç
a. Annem			
b. Babam			

13. Senin internet kullanımınla ilgili annen ya da baban aşağıdakilerden hangilerini yapar?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsin)

a. İnternette yaptıklarımla alakalı benimle konuşurlar	
b. Ne yaptığımı karışmadan, yanıma oturarak benim yaptıklarımı izlerler	
c. İnterneti kullanırken yakınımda olurlar	
d. İnternette benimle beraber etkinlikler yaparlar	
e. İnternet kullanmamı engellerler	
f. Bilgisayardan gezindiğim siteleri incelerler	

g. İnternette yapması ya da bulunması zor olan bir konuda bana yardım ederler	
h. İnternette kendi başıma keşiflerde bulunup bir şeyler öğrenmen için beni cesaretlendirirler	
i. Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıklarlar	
j. İnterneti nasıl güvenli şekilde kullanacağımı anlatırlar	
k. İnternetteki insanlara nasıl davranacağıma dair öğütler verirler	
l. İnternetteki bir şey beni üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde bana yardımcı olurlar	
m. İnternette kendimle ilgili bilgileri paylaşmamam için beni uyarırlar	

14. İnternette yaptığın etkinliklerle ilgili ailenin tepkisi nedir?

	Ailem izin veriyor	Bilgileri dahilinde ya da denetim altında izin veriyorlar	Asla izin vermiyorlar	Haberleri olmuyor
İnternet üzerinden mesajlaşmak				
İnternette müzik ya da film indirmek				
İnternette video izlemek				
Kendi sosyal ağ profiline sahip olmak (Facebook vb)				
İnternette diğer kişilere kişisel bilgilerini vermek (adres ya da telefon numarası)				
Diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, videovsyüklemek				
İnternet üzerinden oyun oynamak				

EK 2. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL PAYLAŞIM SİTELERİ KULLANIM ALIŞKANLIKLARI

Sevgili öğrenciler, bu ankette sizlerin Sosyal Paylaşım Siteleri ve İnternet kullanım alışkanlıklarınızla ilgili sorular bulunmaktadır. Bu anket tamamen sizinle ilgilidir, bu nedenle olabildiğince dürüst cevaplar vermeniz önemlidir. Cevaplarınız tanıdığınız diğer kişiler tarafından görülmeyecektir. Lütfen size uyan seçeneği X işareti koyarak işaretleyiniz.

C. Demografik Bilgiler

1. Cinsiyet: Kız [] Erkek []
2. Sınıf :.....
3. Günde ortalama kaç saat İnternet kullanırsın?
10-30 dk. [] 31-60 dk. [] 61-120 dk. [] 121-360 dk. []

4. İnternete hangi araçla bağlanıyorsun? (Birden fazla araç ismini işaretleyebilirsin)

	Evet
f. Masaüstü bilgisayarım	
g. Dizüstü bilgisayarım	
h. Tablet	
i. Cep telefonum	
j. İnternet kafe yoluyla	

5. İnternette hangi yolla iletişim kuruyorsun? (Birden fazla yol işaretleyebilirsin)

	Evet
f. E-posta	
g. Sosyal ağdan mesajlaşma (facebook, twitter, Google+, myspace gibi)	
h. MSN ya da diğer anlık mesajlaşma araçları	
i. Forumlar	
j. Diğer (Lütfen adını yazınız:	

D. Sosyal Paylaşım Siteleri

6. Herhangi bir sosyal paylaşım sitesinde üyeliğin var mı? (Facebook, Twitter, myspace, YouTube gibi başkaları ile bilgiler paylaştığın ortamları kastediyoruz)

Evet [] Hayır []

7. 6. Soruya cevabın Evet ise kaç profilin var?

Bir tane [] 2 tane [] 2 taneden daha fazla []

8. Hangi sosyal paylaşım sitesini kullanıyorsun? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsin)

a. Facebook	
b. Myspace	
c. Twitter	
d. Google+	
e. Youtube	
Diğer (Lütfen yazınız):.....	

9. Sosyal paylaşım sitelerinde kaç arkadaşın var?
 50'den az [] 50-100 Arası [] 101-150 arası [] 150- 250 arası [] 250'den fazla []

10. Sosyal paylaşım sitelerinde toplam kaç gruba üyesin?
 Hiç bir gruba [] 5'ten az [] 5-10 Arası [] 10-20 Arası [] 20'den fazla []

11. Günde ortalama kaç saat sosyal paylaşım sitesi kullanırsın?
 10-30 dk. [] 31-60 dk. [] 61-120 dk. [] 121-360 dk. []

12. Sosyal ağ profilinde arkadaşlık listende şu anda kimler var? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsin)

a. Önceden de yüzyüze tanıdığım kişiler	
b. Arkadaşlarımdan arkadaşları	
c. Önceden tanımadığım kişiler	
d. Duruma göre değişir	
e. Bilmiyorum	

13. Sosyal paylaşım sitesindeki profilinin tamamını kimler görebilir?

Herkes	
Kısmen özel (arkadaşlarımdan arkadaşları)	
Sadece arkadaşlarım	
Özel (görmesini istediğim kişiler)	
Bilmiyorum	

14. Profilindeki bilgiler senin hakkındaki doğru bilgiler mi?

Evet	
Hayır	
Birazı doğru birazı yanlış	

15. Sosyal paylaşım siteleri ile ilgili aşağıdaki seçenekler sana göre ne kadar doğrudur?

	Çok doğru	Biraz doğru	Hiç doğru değil
a. Bir sosyal paylaşım sitesinde birden fazla profilim vardır			
b. Sosyal paylaşım sitelerinde bazı sahte hesaplarım vardır			
c. Arkadaş sayımı artırmak için programlar kullanırım			
d. Gerçekte olduğumdan farklı biri gibi davranırım			
e. Gerçek hayatta paylaşmadığım özel bilgilerimi paylaşıyorum			
f. Gerçek hayatta yaşadıklarımı paylaşıyorum			
g. Nerede olduğumu paylaşıyorum			
h. Kendimi arkadaşlarımdan paylaşımlarına yorum yapmak zorunda hissedirim			
i. Tanımadığım insanlara arkadaşlık isteği gönderirim			
j. Sosyal ağ yüzünden derslerime yeterince zaman ayıramam			

k. Sosyal ağlar yüzünden çevremdeki insanlara yeterince zaman ayıramam			
l. Sosyal ağlarda nasıl gizlilik ayarı yapılacağını bilirim			
m. Gizlilik ayarlarını yapmayı bilsem bile bu ayarları yapmam			
n. Paylaşımlarımda ailemin görmesini istemediğim şeyleri onlardan gizlerim			
o. Sosyal ağda havalı görünmek hoşuma gider			
p. Sosyal ağlarda özel hayatımı paylaşmak hoşuma gider			

16. Profilinde seninle ilgili bilgilerin kimler tarafından görünmesine izin veriyorsun?

	Herkes	Sadece arkadaşlarım	Sadece ben	Bilmiyorum
a. Yüzümü açıkça gösteren bir fotoğrafım				
b. Adım/Soyadım				
c. Yaşadığım şehir				
d. Adresim				
e. Telefon numaram				
f. Doğum tarihimin tamamı				
g. Okulum				
h. İlişki durumum				
i. Aile üyelerim				
j. Paylaşımlarım (video, resim vb.)				

E. İNTERNET RİSKLERİ

17. İnternet'i hangi amaçlarla kullanıyorsun? (Birden fazla amaç işaretleyebilirsin)

a. İletişim kurmak için	
b. Yeni kişilerle tanışmak için	
c. Sosyal ağda (Facebook, Twitter gibi) paylaşım yapmak için	
d. Oyun oynamak için	
e. Video izlemek için	
f. Chat yapmak için	
g. Haber okumak – güncel bilgilere ulaşmak için	
h. Merak ettiğim şeyleri aramak için	
i. Dosya paylaşmak (fotoğraf, müzik, video...) için	
j. Ödev yapmak için	
k. Müzik dinlemek için	
l. Diğer (Lütfen adını yazınız)	

18. İnternet'te aşağıda verilenlerden hangilerini yapabiliyorsun?

	Evet	Hayır	Fikrim Yok
a. İnterneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağıma dair bilgileri bulabilirim			
b. Bir internet sayfasını favorilerime / en sık kullanılanlara ekleyebilirim			
c. Kötü amaçlı web sitelerini engellemek için gerekli ayarlamaları yapabilirim			

d. İstemediğim reklam, e-posta ya da spam engelleyebilirim			
e. İnternette girdiğim web sayfalarının kaydını silebilirim			
f. Sosyal ağ oluşturma profilimde (Facebook gibi) gizlilik ayarlarımı değiştirebilirim			
g. Almak istemediğim mesajları ya da e-mailleri engelleyebilirim			
h. İnternette bulduğum bilgilerin doğruluğunu farklı siteleri karşılaştırarak test edebilirim			
i. Üye olmam gereken bir sitenin güvenli olup olmadığını anlayabilirim			

19. İnternette aşağıdaki hangi problem veya problemlerle karşılaştın? (Birden fazla problem işaretleyebilirsin)

a. Tanıdığım kişi/kişiler bana İnternet üzerinden kırııcı mesajlar (kırııcı söz, küfür) gönderdi	
b. Tanımadığım kişi/kişiler bana İnternet üzerinden kırııcı mesajlar (kırııcı söz, küfür) gönderdi	
c. İnternet üzerinden tehdit edildim	
d. İstemediğim bir resmim İnternet'te paylaşıldı	
e. Bana istemediğim türden/ gereksiz mesajlar ya da e-posta gönderildi	
f. İstmeden cinsel içerikli resimlerle/videolarla karşılaştım	
g. E-posta şifrem çalındı	
h. Sosyal ağ (Facebook, Twitter) şifrem çalındı	
i. Kişisel bilgilerim haberim olmadan başkaları tarafından kullanıldı (resim, cep telefonu, e-mail adresim,vs)	
j. Dolandırıcı banka mesajları ile para kaybettim	
k. Kendi e-posta adresimden haberim olmadan başkalarına e-postalar gönderildi	
l. Şiddet içeren resim veya videolarla karşılaştım	
m. Dehşet verici/korkutucu resim veya videolarla karşılaştım	
n. Manevi duygularımı (dini, milli, siyasi görüş vb) rencide eden web siteleri ile karşılaştım	
o. İnsanın kendine zarar verme yollarını anlatan web siteleri ile karşılaştım (intihar etme, uyuşturucu kullanma gibi)	
p. İnsanın başkalarına zarar verme yollarını anlatan web siteleri ile karşılaştım (öldürme, korkutma gibi)	
q. Daha önceden tanımadığım ama arkadaşlık listeme eklediğim bir kişi ile sorunlar yaşadım	
r. Bilgisayarıma virüs bulaştı	
s. Diğer problemler (lütfen yazınız):	

20. Bu gibi durumlarla karşılaştıktan sonra ne tür önlemler aldın? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsin)

t. Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirdim	
u. Tanımadığım kişilerden gelen mesajları/mailleri açmadım	
v. Tanımadığım kişilerin arkadaşlık isteklerini kabul etmedim	
w. Sorun yaşadığım kişiden gelen mesajları sildim	
x. Sorun yaşadığım kişinin benimle iletişime geçmesini engelledim	
y. Sorunu internet sitesi yönetimine bildirdim.	
z. Web sayfaları için filtre ayarlarımı değiştirdim.	
aa. Bir süre internet kullanmadım	

bb. Sorun yaşadığım web sayfasını kullanmayı bıraktım	
cc. Virüs temizleme programını çalıştırdım	
dd. Hatırlamıyorum	
ee. Hiçbiri	

21. Yaşadığım bu durumu kimlerle paylaştın? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

ff. Annem	
gg. Babam	
hh. Kardeşim/Ablam/Ağabeyim	
ii. Diğer akrabalarım (teyze, amca, kuzen vs.)	
jj. Arkadaşlarım	
kk. Öğretmenlerim	
ll. Tanımadığım kişiler	
mm. Hiç kimseyle	

22. İnterneti güvenli bir şekilde kullanman konusunda, hangi kişi ya da kurumlardan **öğüt/bilgi aldın**? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a. Annemden	
b. Babamden	
c. Kardeşim/Ablam/Ağabeyimden	
d. Diğer akrabalarım (teyze, amca, kuzen vs.)	
e. Arkadaşlarımdan	
f. Öğretmenimden	
g. Okulumda düzenlenen etkinliklerden	
h. İnternet sitelerinden	
i. İnternet servis sağlayıcı-evine yada okuluna internet sağlayan şirketten (TTNET, SMILE ADSL, KabloNet vb.)	
j. Televizyondan	
k. Radyo, gazete ya da dergilerden	
l. Hiç kimse/hiçbir kurumdan öğüt almadım	
m. Hatırlamıyorum	

23. İnterneti güvenli bir şekilde kullanman konusunda, hangi kişi ya da kurumlardan **öğüt/bilgi almak istersin**? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

n. Annemden	
o. Babamden	
p. Arkadaşlarımdan	
q. Öğretmenimden	
r. Okulumda düzenlenen etkinliklerden	
s. İnternet sitelerinden	
t. İnternet servis sağlayıcı-evine yada okuluna internet sağlayan şirketten (TTNET, SMILE ADSL, KabloNet vb.)	
u. Televizyondan	
v. Radyo, gazete ya da dergilerden	

EK 3. Araştırma İzin Belgesi

T.C.
KARS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 91782061/604.01/3111250
Konu: Tez Çalışması

30/10/2013

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
ERZURUM

İlgi: 08/10/2013 tarih ve 020941 sayılı yazınız.

İlgi tarihli sayılı yazınız gereği, Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Birgül OGUR' un 'Ortaokul öğrencilerinde İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Bilinçli ve Güvenli İnternet Kullanım Farklılıklarının Araştırılması' konulu başlıklı tez çalışmasında kullanmak üzere hazırlanan anketin Merkeze bağlı Fevzi Paşa Ortaokulu ,Halitpaşa Ortaokulu, Ziya Gökalp Ortaokulu, Gazi Ahmet Muhtar Paşa Ortaokulu, Kasım Kurşunoğlu Ortaokullarına uygulayabilmesine dair Araştırma Değerlendirme Formu ile Valilik Makam Onayı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi arz ederim.

Musa EVİN
Vali a.
Vali Yardımcısı V.

Eki:

- Onay (1 sayfa)
- Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

güvenli Elektronik İmza

Asli ile Ayarlar

30/10/2013

(Handwritten signature)

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden f4da-492a-393c-b197-3f58 kodu ile yapılabilir.

Ortakapı Mah. Hükümet Konağı 36100/KARS
Elektronik Ağ:<http://kars.meb.gov.tr>

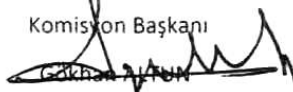
Ayrıntılı Bilgi için: S.ABAK-Şef
Tel:474 212 82 26 (146)

T.C
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Birgül OGUR
Kurumu/Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi
Araştırma Yapılacak İller	Kars
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu Ve Kademesi	Merkez Fevzi Paşa Ortaokulu, Halitpaşa Ortaokulu, Ziya Gökalp Ortaokulu, Gazi Ahmet Muhtar Paşa Ortaokulu, Kasım Kurşunoğlu Ortaokulu Müdürlükleri
Araştırma Konusu	"Ortaokul öğrencilerinde İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Bilinçli ve Güvenli İnternet Kullanım Farklılıklarının Araştırılması"
Üniversite /Kurum Onayı	Var
Araştırma/Proje/Ödev/Tez/Önerisi	Tez
Veri Toplama Araçları	1-Araştırmacının yapılacağı kurumlar listesi 2- Araştırma Öneri Formu 3-Araştırmada kullanılacak anket formları
Görüş İstenecek Birim/Birimler	Müdürlüğümüze bağlı Merkez Fevzi Paşa Ortaokulu, Halitpaşa Ortaokulu, Ziya Gökalp Ortaokulu, Gazi Ahmet Muhtar Paşa Ortaokulu, Kasım Kurşunoğlu Ortaokulu Müdürlüklerine uygulanması
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Araştırma konusunun Müdürlüğümüze bağlı Merkez Fevzi Paşa Ortaokulu, Halitpaşa Ortaokulu, Ziya Gökalp Ortaokulu, Gazi Ahmet Muhtar Paşa Ortaokulu, Kasım Kurşunoğlu Ortaokulu Müdürlüklerine uygulanması uygun bulunmuş olup, oy birliği ile karar verilmiştir.	
Komisyon Kararı	Oybirliği/ Oyçokluğu ile alınmıştır.
Muhalef Üyenin Adı ve Soyadı	Gerekçesi;

KOMİSYON

22/10/2013
Komisyon Başkanı

Müdür Yardımcısı

Üye
Nigar GÖNÜLLER ÖZTÜRK
Kimya Öğretmeni

Üye
Ali Kasım BULUT
Sınıf Öğretmeni

ÖZGEÇMİŞ

1988 Bursa İli Osmangazi İlçesi doğumludur. İlköğrenimini Gevher Sönmez İlköğretim Okulu'nda, orta öğrenimini ise Ali Osman Sönmez Teknik Lisesi'nde (Bilgisayar-Donanım bölümü) tamamladı. 2005 yılında Uludağ Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama bölümüne başladı, 2007 yılında bitirdi. Aynı yıl dikey geçiş yaparak Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nde okumaya hak kazandı. 2010 yılında lisans öğrenimini tamamladı. 2011 yılında Kars ilinde öğretmenliğe başladı. Kars İmam Hatip Ortaokulu'nda öğretmenlik mesleğine devam eden Birgül OGUR evli ve bir çocuk annesidir.